Государствен. БИБЛИОТЕКА СССР им. В. И. ЛЕНИНА

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совети Министрий Совети орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 97 (3949). | ЕРА, 13 август, 1964 шу | Мах. 2 кап.

ОКТЯБРА СИЙНА

ДОГ ГIОЗДОАККХАШ

«Октябрьнефть» НПУ мехкдаьттахой коллективе дукххача хана дезз хьалха латташ хьайоагIа Лукьянов Ивана кулгалду тхе бригада. Укх тIеххьарча массехк шера план кхоачаш ца яр фуд хоаш яц тха бригада. Дукххаза Сийлен доска тIа яьккхай, карара кара тела промысла ЦIе байракх еннай.

ВорхI бетта гази мехкдаьттен дакхара план тIехкхоачаш а еш планал совгIа хьадаьккха мехкдаьтта бIаьш тоннаш я.

Атта даьхадац уж къахьегама толамаш.

Ер шу долладенча дезз скважинашта 50 совгIа геолого - технически мероприяти кийчъяьй, цу гIулакхо торо хийийтай планал эзар совгIа тонн мехкдаьтта даккха. Дукххача хана дезз болх ца беш латташ яр № 25-13 йола скважин. Массеӏ мероприяти кийч а яь болх бе дIайолаялийтар из. Иштта лакхденнад № 105-14, 83-13, 115-14 йолча, иштта кхыча скважинашкара - хьадоаккха мехкдаьтта.

Тха бригада сменаша шерра социалистически яхь йоаржаьй. Ер шу доладуча деношка оаха социалистически декхараш тIаийцадар планал совгIа дуккха мехкдаьтта даккха. Уж декхараш ханал дукхха хьалха кхоачашдир.

СМУ-9 коллектива болам хьал а лаьца Сийлахь - йоккхача Октябрьски революце 47 шу дузача денга кхоачаш планал совгIа массехк бIаь тонн мехкдаьтта даькха социалистически декхараш тIаийцад оаха. Уж хIанз толамца кхоачашдеш да.

Кхо шу совгIа ха я тха бригадо нов. Хугалашвиле кулгалдеча бригадаца яхье яьнна къахьеги. ХIара бетта юкъе итогаш ю даьхача къахьегама толамий, дикагIйола опыт дIа-юха лу. Бригадай юкъарча собране дувц балха юкъе нийсденна кхоачамбоацараш, уж сихагIа дIадахара накъаш тохи.

Цхьа дезал санна барт тайна къахьегаш я дуккхача къамех латта тха бригада. Бригаде болх беш ба эрсий, украинцаш, нохчий, гIалгIай, татараш. Цхьаннена ца хоар шоллагIчо дIахьехаш къахьегама чIоагIденнад доттагIал. Хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдеш къаьстта дика къахьег операторашa нн. Набиулина, Хандиева, Бликова, Байгиреева, Михайлецкаяс, кхычар.

Х. ЮСУПОВ,
«Октябрьнефть» НПУ телемеханизированни управлени кхоалагIча бригада оператор.

Карабулакски бурув деттача контора коллектив шерра социалистически яхь а йоаржаь хьинаре къахьегаш я Сийлахь - йоккхача Октябрьски революце 47 шу дузача денна сийленца накъа яхара. Цу денна сийна шоай торонашка а хьежа керда социалистически декхараш тIеийцад бурув деттача контора болхлоша.

Шоаш денна доаш дийза кхоачашдеш ба буровикаш.

Хьалхашка латта декхараш тIехкхоачашдеш хьинаре къахьегарца белгалъяьккха я нох. Катков Владимира, Касахов Бориса, Гурбин Николая, Яшин Михаила, иштта кхычар кулгалду бригадаш.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) бурув деттарий гIончаш Х. Гандалоев, П. Батюшин, бурув деттераш В. Семисинов, А. Жданкин, бурув деттарий мастер В. Катков.

И. Плиева сурт.

КУЛЬТУРА БОЛХЛОЙ СОВЕЩАНИ

Самардийнахьа Грознерча 1-ча Мая цIерахча беша республика культурно - просветительни учреждений болхлой совещани хилар. «Республика культурно-просветительни учреждениешка атеистически пропаганде яра хьалахк из тоадерахи» доклад йир Нохч-ГIалгIайчен культура министра нов. В. А. Татаева. Ерригроссийски ялхлагIча юртарча художествени самодеятельноста хьажарга кийчо мишта ю дийцар культура министра заместитела нов Р. И. Умаевас.

Доклад йистеьнначул тIехьагIа преиешка къамаьл дир 11 сага. Совещане балхаца дакъа лоацаш бар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретараш нн. Ф. Е. Титов, Б. Г. Габисов, республика Министрий Совета председатель нов. М. Г. Гайрбеков, кун заместитель нов. Т. В. Кодзоева, республика Лаккхехьарча Совета Президиума председатела заместитель нов. А.-В. Тепсаев. Совещанех йола отчет тIехьа тIайоагIача номера тIа хургья.

ЕРРИГА ТОРОНАШ — ДАЬХЕННА ДОЛЧА ГIУЛАКХА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР-а ПРОМЫШЛЕННОСТА, ТРАНСПОРТА, ГIИШЛОНИЙ БЕРРИГАЧА БОЛХЛОШКА РЕСПУБЛИКАНСКИ ПАРТИЙНО-БОАХАМА АКТИВА СОБРАНЕ ДАКЪА ЛАЬЦАРАША ДАЬ КХАЙКАРАЛ.

Дукха деза новкъостий!

Ленински парте хьалхе а делаеш советски халкъо тIа-тIа дукхагIа керда рубежаш йоьх вай мукха коммунистически общество хьалъяра Iалашдо йолча программа кхоачашъяра тIехь лоаттабеча къовсаме. Парте халдаьза йоакхо еш хиларах Советски Союзе толамца кхоачашдеш да коммунизма материальни технически база хьалъяреи дукхе тIа эгара тIех хургболаш къахьегамхой вахара боерам лакхбареи дола керттера экономически декхар.

Шоашкара доагIа дизза дакъа лоац парте оттадаь гIулакхаш кхоачашдеча юкъе Нохч-ГIалгIай АССР-а промышленноста, гIишлоний, транспорта болхлоша а. 1964 шера хьалхарча ах шера валовни продукци арахецара пачхьалкхен план республика промышленносто кхоачашъяьй 103,5 процент. Планал тIех дукха мехкдаьтта, мехкдаьттаца йоагIа газ, мехкдаьтта продукташ яькхай. 6 бетта ерригa а планал тIех 9,3 миллион сом мах бола продукци яькхай.

Промышленносте къахьегама овсарле лакхъяра ах шера йоагIа задани ши процент тIехкхоачашъяьй. Керда производствени мощносташ болх бе йолаялийтай.

Уж толамаш дацар промышленностан гIишлош хьалъяран партийни а боахама а кулгалдара кердача дикагIйолча системах пайда эцар бахьан долаш, семилетка задани ханал хьалха кхоачашъяра гIулакха берриге шоай низ дIалуш, шоаш йхо ца беш предприятейи гIишлонийи болхлоша творчески къахьегар бахьан долаш.

Цхьабакъда, ерригача предприятешкей гIишлошкей хIанз а мабоаттIара пайда эцац кхы а доккхагIа дола, дукха, къаьстта дика хьокхамаш дахара йолча торонех. Дукххача заводаша, фабрикаша, промыслаша, гIишлошъечен транспортни организацеша продукци арахецара, цунга дIабода мах лохбера, из дика а чIоагIа а хилара пачхьалкхен планаш кхоачашъяц, промышленни культурно-бытовойн объекташ болх бе йолаялийтара ханаш тIехьайоах. Махулла кIезигагIа хIама дIа а доххийташ дикагIа дола толамаш дахара йолаш йолча торонех хIанз а пайда эцац массаболча боахама кулгалхоша, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша.

Промышленноста экономика лакхъяра керттерчарех цхьа торо я керттерча фондех дикагIа пайда эцилга, машиний, станокай, оборудоване балха интенсивность лакхъелга. Даьха лоархIамаша хьахьокх, нагахьа санна керттерча фондий цхьа сом лоархIаш продукце цхьа процент дукхагIа арахийцача мехкаге хьы тIа а шера 700 эзар сом мах бола тайп-тайпара промышленни изделеш кхоачаргхилар.

Бакъда, республике дукхача предприятешка, къаьстта машинаш металлах хIамаши еча, продукци арахецаре гIулакх керттера фондаш лакхъялара тIехьдийса латт. Иштта йола диспропорци дIаяккхара, керттерча фондаех хьадоалаш дар лакхдара чехкагIа карзерзае еза предприятей проектни мощносташ, халдаьза лакхъе еза оборудовани кулцара коэффициент, интенсивность йоккхагIа йолаш пайда эца беза машинех, станокех, производствени майдан хIара метрах.

Боахам делабара керттерча хьалех цаI да оборотни фондаш, эгара хьалха бедал, материалаш, тайп-тайпара йола энерги кхом беш дIаяхийтар. Бакъда, дукххача предприятешкей гIишлошкей бедали материалаши дIаяхийтара удельни нормаш телхаш, производительни доацаш дикка доаду мехкдаьтта, мехкдаьтта продукташ, Iы, электроэнерги, металл, гIишлошъю материалаш.

Вай декхар да из рузкъа доалга дIадаккхар, рузкъан кхом бара кIеикаштта режим лоаттаар, цу ларда тIа продукцета дIабода мах чIоагIа лохбар. Цу даькъе боккха лоархIам бола гIулакх де декхарийла я комсомольски организацеши партийно - пачхьалкхен тIахьожама органаши.

Техническа прогресс сих ца еш лакха технико-экономически хьокхамаш доахалургдац. Майра а шерагIа а производствана юкъейоалие еза керда техникеи дикагIа йола технологии, мамогга дукхагIа механизаци е еза керттерча а къаьстта гIо дара йолча а процессашта, дукхагIа пайда хьабаргболча средстваш дIа а йоххийташ. ШерагIа пайда эца беза цу гIулакха лаьрхIа йолча Госбанка кредитех.

Партеи правительстваи вайгара дIадех продукце дикал хеддаза лакхъяр, промышленни изделеш тешаметIен дукхагIа яхаргйолаши арахецар. Ла йиш йолаш дац республика дукхача предприятеша вай замано дIадехараша махкхара йоацо, потребителаша хьатта лохаш йоаца продукци арахецилга, изделей мах лакхбеш йола дукха брак елга.

Оаха, республика партийно-боахама актива собранеш юкъе дакъа лоацаш хинараша, чIоагIа хьалйоац продукци дикагIен тешаметIен арахецара тIехьа мехка шерра баьржа болам. Москвал хьалха латтача предприяте хьокхамах боаржабергба вай хIара цехе, хIара участке продукци рентабельни арахецоа тIехьара къовсам, 1966 шу чакхдолаш республика цхьанна а предприяте эе дец йола изделеш арахецаргйоацаш.

Продукци лекка дикал йолаш арахецилга Iалашдераш керттерча даькъе нах ба, цар сакхетам, квалификаци, дисциплина, шоаш хьийгача къих хьакхулаш долчоа уж бехктокхаме хилар да. Цу дукъа идеологически болх эйхха буэзабенна хила беза продукци дикагIен тешаметIен хилара тIехьарча декхараша, хIара болх беш волча сага кхетам бала беза духхьала тIехдика йола продукци арахецара уйла хургйолаш, ла йиш йоаца хьал оттаде деза браколелашта духьал, царгара дIекхаштта хьадаккха деза брак ярах доагIар.

Республика партийно - боахама актива собране промышленноста, гIишлоний, транспорта берригача болхлой къаьстта теркам тIабохийт дIахо а къахьегама овсарле лакхъяйза яргйоацаш хилара. Дицдалийта йиш яц производства хIанзарча масштабех къахьегама овсарлен лакхденнача хIара процента дикка кхы тIа а дукха продукци луш хилара къахьегамхой вахара хьал дIахо а лакхдара новкъостал деш хилара.

Вайцига хIанз а йолаш я къахьегама овсарле лакхъяра эша пайда эцанза йола дукха торонаш. Из иштта хилара тешал ду производительни йоацаш балха хайоаяро, оборудованеш болх ца беш лоаттаяро, керттерчен къаьстта тIо дара долчен балхашта механизаци яра боарам лоха хиларо.

ХIара предприяте, промышленноста хIара даькъе технико-экономически хьокхамаш лакхде лаьрхIа йола хьыдда йоа мероприятеш къоастаяьй:

мехкдаьттен гази йоаккхача промышленноста болхлой декхарийла ба алах эзехь йоагга мехкдаьттана йоагIа газ из ягийта, болх ца беш сайца латта скважинаш чехкагIа болх бе йолаялийта, доаккхаш долча мехкдаьттаген хIара метр бурув тохарген дIадодар хаддаза лохде;

мехкдаьтта чакхдоахачен химически заводий коллективаш декхарийла я мехкдаьттен мехкдаьтта продукташи, Iыи электроэнергии моллагIча тайпара я йоаш хилар чIоагIа лохде, йолаш йола процессаш тоаеш эрзахарен керда ярaш карзерзарей чотах мехкдаьттен гази дукхагIа чакхъяккха а мехкдаьттан химически продуктаци дикагIа арахецa а;

машинаши металлах эа хIамаш еча предприятешка дикагIа пайда эца беза станочни паркаx, лаккде деза машинаша, механизмаша, прибораша тешаметIа а гарантийни ха лакхбеш а болх бейга, шерагIа пайда эца беза халкъа дукхца эша товараш арахецара производстве хьакхулача отходех;

энергетикий декхар да ерригa потребителаш тепловойн электрически энергеца хеддаза Iалашьелга, доагор кходарен из доалга кIаьнгдарен гIулакхаш делга;

ерригача, къаьстта промышленноста а бахача наха бытовой гIулакх ду а болхлой декхарийла бе кхачах чIоагIа дикача продукташца, кога гIирсаца, барзкъаца къахьегамхой Iалашбар, бахача наха гIулакх дара керда формаш юкъе кхувлар, процессашта механизаци яра балхаш дукхагIа дар;

машинниакъен автомобильни транспорта предприятей коллективаш декхарийла я теплоэзаши автомобилаши мамогга дукхагIа балха араялара тIехьара, цар мухь дIа-юха кхаьхара торонех бизза пайда эцара, доагорг кходара, мухь тIаботташ а тIоца Iобоаккхаш а цар сеца йоаккха лохъяра тIехьара къовсам шерагIа боаржабе.

Къаьстта бехктокхаме декхараш латт республика гIишлошъеча организацешта хьалхашка, царех дукха ярaш капитальни гIишлош хьалъяра средстваш массаза а пайда эцалуш яц, из бахьан долаш болх бе йолаялара тIехьаюл керда мощносташ, школаш, больницаш, нах чубаха цIенош. ГIишлонхошеи заказчикашеи шоай болх вIаштIехьбаккха беза промышленни а культурно-бытовой а объекташ болх бе йолаялийтара пачхьалкхен план кхоачашъергйолаш, гIишлошъяра-монтажни балхаш дикагIа а мах кIезигагIа дIабодаш а дергдолаш.

Дукха деза новкъостий!

Вахаро тIагIертта дIадех ерригa боахама, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш кхы а чIоагIагIа къахьегама средстваш махулла кIезигагIа дIа а йоххийташ продукци дукхагIа яккхара вихь лохилга а дунах пайда эцилга а ший керттера лоархIам болаш болча экономически балха тIаерзар.

Парте хьех вайна лоархIам беха, моллагIа решенеш экономически ларда тIа вIаштIехьъехийтош хила деза, производствах мамогга дукхагIа пайда эца беза, ахаш. Из халкъа юкъара декхар да.

Массайолча предприятешка, гIишлошка мамогга шерде деза экономически болх общественни хьисапе бехка. Технико - экономически советаш, экономически анализен технически нормирован бюрош, кхыйола общественни экономически органаш декхарийла я производствана доал дара дукха бола болхлой юкъеозарен экономически вахара дерригa декхарий къоастадарен боккъонца йола а хаддаза болх бу а формаш а хиина дIаотта.

«Грозхимнефтестрой» яхача треста № 9 йолча гIишлой-монтажни управлени коллектива патриотически инициатива мамогга хьалха лоацай, йоаржа а еш, шерагIа йоаржаергIа вай коммунистически къахьегама, Сийлахь-боккхача Октябра 47 шу дизара даха мадарггIара накъа дахара, 1964 шера план а семилетка заданеш а ханал хьалха кхоачашъяра тIехьара лаьтта.

Промышленноста, гIишлоний, транспорта предприятей ерригa коллективаш тIахьех оаха хьалха шоаш тIалйдача социалистически декхарашка юхахьажара, чура торонех дикагIа пайда а эцаш, российски 30 миллиарда чотах планал совгIа йоаккха продукци дукхагIа арахецара!

Коммунистически парте, Никита Сергеевич Хрущев керте латтача цун ленински Центральни Комитета хьаллеица коммунизм хьалъеча керда толамаш доахаргда вай!

Республика партийно - боахама актива собране дийца а дийца цхьа барт а болаш тIайийцад.

НОВКЪОСТ Н. С. ХРУЩЕВ БАШКИРЕ СТОЛИЦЕ КХАЧАР

УФА, 11 август. (ТАСС). Тахан Iуйрийна Уфе кхаьчар новкъост Н. С. Хрущев. Цунца цхьаьна Башкире столице вера КПСС ЦК РСФСР Бюро председатела заместитель Л. Н. Ефремови КПСС ЦК секретарь Г. И. Поляков. Вокзала хьалхашкарча майдане Никита Сергеевичага дег чура моаршал хьаттар городе бахача наха.

Микрофона тIа а вaха Н. С. Хрущева баркал аьлар ше беаме тIаэцарах, Башкире къахьегамхошна уж логаш моаршаа, цар долаш хилар, къахьегача цар доккхий толамаш дIахар дезам ше баьккха лоаца дIабалар дийхар цо.

Вокзалера автомашина синтетически спирта заводе яьар. Из завод Башкирски Автономни Республика эгара хьалхарча химически предприятех цаI я.

ХЕРЛУФ БИДСТРУПА ЛЕНИНСКИ ПРЕМИ ДIАЕЛАР

Кремле Свердловски зале дерригача дунеина вовзаш волча датски художника-карикатуриста гIоревьнна волча общественни деятела Херлуф Бидструпа «Халкъашта юкъе машар чIоагIбарах» йолча дунеи халкъешта юкъерча Ленински преме лауреата диплом наьха тIа йоаллаю дошо медали дIаелар.

Юбиляр дег чура даькъала вийцар дунеи халкъашта юкъерча Ленински премей Комитета члена СССР-е артиста Г. В. Александрова. Цо дег чура даькъал вийцар Советски Союза юккха доттагIа Х. Бидструпа цунна дунеи халкъашта юкъерча Ленински преме лауреата цIи яларца.

Доккха совгIат далорца Херлуф Бидструп иштта даькъал вийцар СССР-а художествий Академе президента В. А. Серова, «СССР-Дания» яхача обществa правлене председатела профессора Г. Д. Вовченкос, Лихачева цIерахча Московски автомобильни завода болхлочо П. Н. Бондарева, писатела Б. Н. Полевойс.

ЧIоагIа тIоараш тохаш тIаийцача Херлуф Бидструпа цIенча дег чура баркал аьлар. (ТАСС).

Къилбаседа-ХIирий АССР 40 шу дизара хетаяьча торжественни заседане городе Орджоникидзе 1964 шера 8 августа

Н. С. ХРУЩЕВА ДАЬ КЪАМАЬЛ

Хьамсара новкъостий!

Къилбаседа-ХIирий мехкарча болхлой, колхозхой, интеллигенце, берригача къахьегамхой доккха а гIоза а цIей да тахан — 1936-ча шера Автономни Социалистически Республика яь йоаз Къилбаседа-ХIирий автономни область хиника 40 шу дуза да денеш ба уж. Шуи цIей — из да коммунизм хьалъяра новкъа цхьан мугIаре леттача Советски Союза халкъий юкъара цIей.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета а Советски Союза Лаккхехьарча Совета Президиумеи Министрий Совети а цIерах сийлахьча юбилейца из даттара даькъала буоц укх торжественни заседане дакъа лоацаш берраш а, хIаьта шуга гIолле республика берригa къахьегамхой а.

Боахама а культурни а гIулакхашта гIордаьнна доккхий толамаш дахарех шун республикана доккха совгIат — Ленина орден дIаяха сай нийсдаларах къаьстта чIоагIа тоам хиина ба со.

Доккха а ДогIаш денна а дола ше совгIат даькъала а дувцаш шоашта а, хьамсара новкъостий, дерригача хIирий халкъа а кхы цIаьхха\а даттара лоаца баккха мукъа ба сона.

Новкъостий! Боккха а сийлахьа а шеч ба Къилбаседа-ХIирий мехкарча халкъо хьабенар. Цунна хьалха, революце хилалехьа тIаьлтта гIулакхаш таре да пачхьа Iаьдало низ-Iоткъам лоаттабеш а помещикашеи капиталисташеи эксплуатаци еш а ханнача дукххача кхыча вошал долча халкъашта тIалаьттараша.

Дукха тайп-тайпара къамаш дахача вай мехкарча эрсий а кхыча а халкъашца оагIув а болаш, сийлахь-воккхи из вIашагIъеллари баьччеи Владимир Ильич Ленин керте а латташ йолча Коммунистически партега вIахке а йолаш къахьегама лоамарошаъ хIирша денал долаш къовсам лоаттабаьб классови а къаман а низ-Iоткъам дIабаккхара тIехьа. ГIорваьнна волча хIирий халкъа воIо, хIирий литературана лард еллачо, революционера-демократа Коста Хетагурова ший произведенеш тIа къоагтадаь хьахьекхаь къеча лоамарой вахар, хьахьекхад халкъа эксплуататораш гоама хилар, кортамукъале чекхаре тIаккхуш халкъ хилар.

Цу шерашкахь Коста Хетагурова геттара чIоагIа тIахьехам бора:

> ХIирийчен бераш,
> Вежарий санна хургда вай!
> Воайла кулгаш лоацаш
> ВIашагIкхетаргда вай.
> Вайца я
> Сийлахь-йоккха халкъа
> байракъ.
> Толамий аллеца,
> Сердалонта доале!
> Сийрдача бокъонгахь
> Майрра гIа баккха!

Массе тайпарара низ-Iоткъам дIа а баьккха, паргIато яккхара тIехьа болхлой классо, вай мехкарча берригача къахьегамхоша лоаттабаьча революционни къовсама баьчча, из къовсам вIаштIехьбаькхар а ленински Коммунистически партега хинай. Цу цу ... дерриге ... а вIашагIтехар. Парте доамарой болча бахийтар ший гIорбаьнна декхелаш, тешаме ленинцаш — С. М. Кирови Г. К. Орджоникидзеи.

Большевикаша чIоагIане чIоагIа деча тIахьехамаша догаш ура а увттадеш, Советий Iаьдала тIехьа белогвардейски а буржуазно-националистически а контрреволюцеа духьала лоаттабеча къовсама гIайттар лоамашкара халкъаш. Цу турпалерча къовсаме хIирий халкъа мугIараша юкъе кIезига хьалкхензар цIи хезза бола революционераш. Царех ба Георгий Цаголов, Сахандажери Мамсуров, Казбек Бутаев, Николай Кесвеев, Данил Тогаев, Казбек Борукаев, Симон Такоев, иштта дукхха кхыбараш а. Революцен граждански тIемен шерашка ХIирийчен къахьегамхоша денал долаш шоай са кхоца деши къовсам лоаттабеш хилар а цар дукха нах байне хилар а дагадохийт городе Орджоникидзе хьалъяьча обелиско. Укхеза вежарий каша дIаделлад деникински контрреволюцена духьала даьча тIемашка боабаьча вай сийлахьча новкъостий 17 эзар дакъа. Даимаа сийле хийла шуи, цIаккха а цIи йоргйоаца революционни тIемий турпалаш.

Вай мехкарча дерригача халкъашта санна, Сийлахь-боккхача Октябрьски социалистически революце хIирий халкъа а кхыъ хьабийлар материальни а духовни а низаш массе онгIорадьа тоадара. Шуи республике дерригача вахаро, шуи дегIаера сийлахьча даькъо чIоагIа теша а деш хьаьнокх из иштта хилар.

Гитлеровски захватчикаш тийшача бaлхах вай социалистически Даьхенах летача хана, дерригача советски халкъаца цхьана, ХIирийчен къонгашеи мехкарашеи турпалал хьахьекхар фашистски вараараша духьаза лоаттабеча къовсаме. Сийлахь - боккхача Даьй-мехка тIем тIа ях подвигаш бахьан долаш Советски Союза Турпал яха цIи еннай хIирий халкъа 53 воIа. Советски Эскара мугIарашка хьалхийнав 22 инарал-хIире, цу даькъе: шоаза Советски Союза Турпал вола арме инарал И. А. Плиев, инарал-полковник Советски Союза Турпал Х. Д. Мамсуров, инарал-полковник Советски Союза Турпал Г. И. Хетагуров, инарал-лейтенанташ А. Б. Кацоеви Х. А. Худалови, инарал-майор Советски Союза Турпал К. Д. Карсанов, инарал-майор К. А. Цаликов, иштта кхыбараш.

Городa Орджоникидзена юкхерча моттигашка, Эльхотовски чIоже, Моздокен Гизален районашка 1942-ча шера Советски Эскара доакъоша бохабаь хIалак бир Кавказе чугIерташ хиина немецко-фашистски бIу. Вай Даьхен моастагIашца даьча тIемашка бIуьна цхьана хьинаре дакъа лоацаш хилар республика къахьегамхой, къаьсте а города Орджоникидзе къахьегамхой. Къилбаседа-ХIирийчен дукхе эзараш къахьегамхошта Советски Союза орденаши медалаши енай тIом лаьттача шерашка.

Сийлахь-боккхача Даьй-мехка тIем тIа ше яьча подвигех боккъо а йолаш доккхал де йиш йолаш ла хIирий халкъ.

Советски Iаьдал эттача хана дезз ший экономикеи культуреи дегIайоалаяра даькъе хьалхашкахьа гаьнна гIа баьккхаб Къилбаседа-ХIирий мехко. ЧIоагIа дегIаена промышленность, юрта боахам а болаш, чIоагIа тоаенна социалистически культура а йолаш хьалха латта автономни республика хиннай цунах. Шовзткъа шера республике хьалъяьй тIамагIа йолча техникаца кийчъя йола бIаь совгIа йоккха заводи фабрикех. Хьахинад промышленноста керда доакъош: машиностроени, электротехника, приборостроени, иштта кхыдараш. Къаьстта сиха дегIаух промышленность укх тIеххьарча итт шера.

Российски Федерацe цеи долча цинкахи дашачи доккха даьша лоац хIанз Къилбаседа-ХIирий мехко. «Электроцинк» яхача заводо — мехка эгара йоккхагIчарех йолча бое болча металлурге предприяте — бое болча металлеи чIоагIача сплавели совнагIа, шера 180 эзар тонн серни кислота а доаккх. Республике хьалъяьй электронни промышленноста предприятей комплекс, хьалъяьй Европе эгара йоккхагIа йола, шера 170 эзар тонн хьажкIашта переработка е низ кхоачаш йола Бесланский маисовой комбинат. Дика камъхаал а йолаш дегIаух промышленносте кхъдола доакъош а.

Дика а хеташ белгалдоеиях из ворхI шера план ханал хьалха кхоачашъяра тIехьа къовсам лоаттаберий хьалхарча мугIарашка латташ Къилбаседа-ХIирийчен къахьегамхой хилар.

Семилеткех кхоачашъе лаьрхIа хинa промышленни производства планаш тIеххкхоачашъю. Планех лаьрхIа хиначул совнагIа дукха продукци лургья ворхI шера Къилбаседа-ХIирийчен предприятеша.

Уж толамаш ши-шегIа даьхадац, тIатIертта а чIоагIа а къовсам лоаттабе бийзаб уж дахара. ХIаьта из къовсам лелабе наха шуцига болаш ба. Республика промышленносте, гIишлош хьалъеча, транспорте шердуш боагIа коммунистически къахьегама тIехьара болам. Шуи республике бIаьш цехаши бригадаши я коммунистически къахьегама коллектив яха сийлен цIераш лаьха.

Коммунистически къахьегам бахьанце лоаттеча яхье хьалха латтарашта юкъе республике шерра цIераш дIахеза ба Садонски рудника проходчески бригада бригадир Тембулат Кайтуков, «Электроцинк» яхача завода свинцовая цеха шихтовщик Аким Абаев, № 2 йолча гIишлоний управлене комплексни бригада бригадир Дмитрий Газзаев, цIенош деча комбината маляри бригадир Нина Бочарова, Моздокерча

(ДIалаьдар 2-ча оагIо тIа).

Къилбаседа-ХIирий АССР 40 шу дизара хетаяьча торжественни заседанѐ городе Орджоникидзе 1964 шера 8 августа

Н. С. ХРУЩЕВА ДАЬ КЪАМАЬЛ

(ДIахьедар. Доладу 1-ча агIо тIа).

тардинин фабрика уточно-вязальни цеха мастера помещник Николай Прудников, иштта дуккха кхьбола а промышленноста мах каш.

Къилбаседа-ХIирий мехкарча къахьегамхоша дикка толамаш дьхад юрта боахам дегIабоалабара дьцъе а.

Укх тIеххьарча итт шера 1, 9-зза алсамдаьннад доаккхаш дола ялат, дулх, шура. Республико толамца кхоачашду паччахьалкхента ялат доахара дькъера ший декхараш.

Юрта боахама башха-дика мастераш хьалкхийкаб Къилбаседа-ХIирий мехка. Царех ва «Хумалага яхача колхозера гIорваьнна вола хьажкIаш лелаер Социалистически Къахьегама Турпал Харитон Албегов. Укх тIеххьарча шин шера звенос фуалъялхича хьажкIий 80—90 центнер яьккхай хий дехкача лаьттан хIора гектара тIара. Дукхача хана дена шерра-шера шиъ бIаь гектар хулача лаьттах хIора гектара тIара 70 центнер фуалъялхача хьажкIий йоаккх «Чермен» яхача колхоза звеньевойс Темирби Алагова. Иштта дика да «Цалек» яхача совхозерча Николай Блазнов керте латтача механизировании звено хьокхамаш а.

Сийле а хийла хоастам а хиба республика промышленносте а юрта боахаме а хьалха латтача наха! Шоай низ кхо ца беш хьегача къаьц цар хьокхам тел халкъа боахам айбара тIехьа къоасам мишта доаттабе беза.

Iалаьмате доккхий хIамаш карагIдьннад Къилбаседа-ХIирий мехка культура дегIайоалаяра дьцъе а. Вай мехкарча кхьча халкъаша санна, Iалаьмате доккхий толамаш даьхад шун халкъо культура дегIайоалаяра. Беррига наха а дешар хоаш йола республика хиннай. Къилбаседа-ХIирий мехках хьалкхийнай дукха а интеллигенце кадраш—хьехархой, лорахь, инженераш, юрта боахама специалисташ, творчески интеллигенци. Духьала республика лакхехьарча дешара заведенешкен техникумашкен соахка дешаш хиннав 25 эзар гарга саг.

Толаме дегIаук вай мехкарча дуккхача къамий социалистически культурах дIахада йиш йоацаш цунах цхьа дакъа дола хIирий литературен искусствон.

Халдана тоалуш йоагIа къахьегамхой хьацжоро. оланга-ра хувцаденнад республика городийи юртийи сибат. Лоаллий хIама ца эшшаш республикера ерига нах баха моттигаш электричествон радион йилла я. Хьалдаьд дукха культура цIенош, клубаш, библиотекаш, поликлиникаш, больницаш, берий бешамаш яслеши, наха чуIе мел эша наргIата цIеноиш долаш да.

Промышленность, юрта боахам айбара, культура дегIайоалаяра карагIдьннараш — из да областной партийни организаце баьча боккхача балках, шоай низ кхо ца беш болхлоша, колхозхоша, интеллигенце. берригача къахьегамхоша хьийгача къих хьахкилар.

Вай мехкарча воашал доача кхьча республикай толамаша санна, Къилбаседа-ХIирий мехка толамаша а къьгти дика тешал ду вай парте чIоагIен леррагIен чакхйоаха ленински къамий политика котъялара. ХIара халкъага алхха социализма хьалех мара кхачаяц ший экономикеи культурен чIоагIтIе тоалра, ший ерригa говзалаш, таланташ, дароваши дегIайоалаяра мел эша торонаш.

Вай мехка хиина Iалаьмате доккхий социальни хувцамаш парте бу геттара боккха кхетаме болхи дика хьахьокхаш да советски халкъашта юкъера цIаккхе доахаргдоаца зежарий доттагIал. Вай массене а доккхал лу къамий дош къоастадара, Iалаьмате чIоагIа барт-цхьоагIо йолаш кхотаденнеи халкъаш хилара хьокхам луш хIанз Советски Союз хилархах.

Интернационализма принцепий дарда тIа хьахнина халкъий доттагIал социалистически строя лоархIамегIарчарех цхьа дард я. Интернациональни кхетам дукха мелдалийтва метте цу саьтате хьалтIадоал националисмах юхедиса во гIулакхаш. КПСС Программо дIадехкар кхоачаш а дем, вай декхарийка да мамогта халкъий доттагIал чIоагIде, националисмахи шовинизмахи юхедисача вона гIулакхашта духьала лара къовсам доттабе. Советски наха шоай опитах тешаме гучадьннад СССР Вошал долча социалистически къамий сийдахьбоккхача дезалца мара дегIаккха, товале, чIоагIъяла хIара социалистически республикага йиш ца хилар.

Новкъостий! Тахан шун доккха цIей да. Шуна цхьана из цIей дезду дукхха къамаш дахаьа вай Советски мехкарча дерригача къамашен халкъашен. Шоана массаьна дикагIа хета мегар шоай дезача дийнахьа аьлда шун доккхий толамаш хестадеш адде къамаьлаш мара ца дича, хьагучок, шун балхашера кхоачамбоаш

парий хьакъехьара дешаш дукха безаме хургдац шоана. Цхьабакъда, хIанзлехьа а аз дукха хийнад боккъонца шоана карагIдьнна доккхий хIамаши шун толамаш. ХIьта хIанз фуннагIа дале а аз дувцаргда экономика дIахо дегIайоалаяран къахьегамхой хьал-торо тоаяран йохаш йолча торонех оаш гаьнна бизза найда эшаш ца хилар.

Хоаш да Къилбаседа-ХIирий мехка юрта боахам дегIабоалабара, къаьстта аьлча, хьажкIаш лелаяра дика хьалаш хилар. Цхьабакъда, шуцига бе-башха боахамаш да. Пригородни производственни управлене «По заветам Ильича» яхача колхозерча къахьегамхоша 440 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара 46 центнер фуалъяьха хьажкIаш яьхар 1963-ча шера, хIаьта Кировски производственни управлене Карл Маркса цIерахча артелерча колхозхоша 1000 гектарах хIаране тIара 41 центнер яьккхар. Цхьабакъда, шуцига долаш да гектара тIара еррига а 10—15 центнер мара ца йоаккхаш боахамаш а.

Соахка юкъера лаьрхIача гектара тIара 23 центнер фуалъяьхача хьажкIий яьккхар республика колхозашен совхозашен. Фу ала доагIе цу тайпарча хьокхамех? Кхьметтал дуцар а вахь долаш. геттара кIезига я уж, новкъостий. Айя, шоана лоаллаха уллача шу ца ахь лелаеш йолча Кабардино-Балкарски АССР-е соахка хIара гектара тIара 34 центнер фуалъяьхича хьажкIий ма яьккхарий.

Лакха яц шуцига хьайбий продуктивность я. 1963-ча шера колхозашкея совхозашкея юккъера лаьрхIача хIара Iаттагара яьккха шура 1355 килограмм я, дикагIа болча доаркаша кхо эзар килограммал дукхагIа йоаккхача метте.

ХIанад из ишта? Лоалахарча автономии республикашка дарел вогIа дац Къилбаседа-ХIирий мехкара лаьтташ, нах геттара дика бе шун. Хьагучох, кхы а дикагIа къахьега деза, кхы а дикагIа аIаштIехьбаха беза нах, хьинагIа а тIагIертагIа а пропаганда делаеи юкъеккхаьеи еза хьалха латтача боахамий опыт, хоадам болашагIа дIаккхаьа беза юртбоахама производствано интенсификаци ира иииъ. Оаш шерагIа юкъайоалае еза хий дехкача лаьтташ тIера доккхий хьувкъамаш доахача боахамий опыт.

Промышленностен гIишлош хьаьрчен хIанз а дукха а пайда ца эцаш йола резерваш. Ерригаш а цхьатарра чулеьца аьча производства план кхоачашъеш яле а, дукха предприятеш я шоай планови заданеш кхоачаш ца [illegible].

Цу гайпара, республика партийне организацена, боахама органашта, профсоюзни организацешта, комсомола цхьаккха [illegible] хьан а дац карагIдаьчачох к[illegible]чамбаь Iе. Ичесса кхьча бесса, промышленносте а юрта боахаме в кхы а толамаш дахара, къахьегама оасарле хадаанза лаккъара, хьаеш йола продукци алсамъяккхара, продукцега дIадодар чухнахьа даккхара тIакхуаш кила деза.

Хьамсара новкъостий, Советски Къилбаседа-ХIирий мехка, паргIаторчея яразерчея вахара Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце иниъ хьабийла долча Къилбаседа Кавказерча дуккхача халкъех цхьанне башха-дика юбилей белгалйоаккхаш да вай. Дукха хадонаш хинней керда вахар дуллача новкъа. Цхьабакъда, советски наха эшаьйа уж халонаш, хIаьта воашал долча дерригача халкъашца цхьана шоай мара а тьнар а кхо ца деш коммунизм хьалъяра фронте къахьегаш да хIирий халкъ.

Дукха къамаш дахаш йола вай ерригa сийлахь-йоккха Даьхе, ший юкъа уггар духьаленаш йола а

ещ, къахьегамен къоасамен гучийоахча турпаленца, вахара массе даькъе а карагIдувлача сийлахь-доккхийча хIамашца дерригa дуне цец а доахаш чIоагIен бIубенней коммунизма лакхаленашка йода хIанз. Iалаьмате доккхий хувцамаш хинаад вай мехка Советски Iаьлал эттача хана лехз. ХIанз вай кхьча бустамашца боккх толамий карагIдаьнарийн боарам. Шовзткъа шу гаргга хьалха советски халкъо доккхал дора 60 эзар киловатт гаргга низ болаш йолча Волховски гидроэлектростанцех. ХIаьта хIанз шерра-шера болх бе йолалу миллион киловатт низ бола тепловни гидравлически электростанцеш. Цхьа ха яр эттара хьалхарча советски тракторах вай доккхал деш, хIаьта хIанз вай промышленносто шера бIаьш эзараш тракторащ ярахеш. Ма чIоагIа гIаддхувлар вай хьалхара болхлой факультеташ хьелларах долча хоамаша, хIаьта хIанз болх беш болча нахах хIара шоллагIа вола саг юкъера а лакхера а дешар дийша ваьнна ва вейнига.

Иштта боккха ба коммунизма дунен чу доаш долча халкъо боаха гIа!

КПСС XXII съездо тIаийцача парте Программа тIа белгалъяьй коммунизма материально-технически база хьалъяра Iалаьмате йоккха план. Хьалхарча кхаь шера итогех хьагучох, вай промышленносто толамца кхоачашду Программа тIа белгалъяьа декхараш. ВорхI шера плана задачеш дика камаьхад а йоаллаш кхоачашдьо вай промышленносто.

Дикка толамаш даьхад юрта боахамо. Хьеш йола минеральни удобренеш чIоагIа алсамъяхара партен правительство чакхдаха лаьрхIача гIулакхаша, юрта боахам интенсификаце цкъе тIа бакхаро чIоагIа лердаш йоах юртбоахама продукци яхкар дегIадоаладара темпаш лакхъяра.

Укх деношка мехка дуккхача районашка хиннав со: Саратовски, Волгоградски, Ростовски областашка, Краснодарски крае. ХIаьта хIанз, шун республика доккха цIей долча дийнахьа шуцига а велаз. Мехка гIоала аравала хIана лаьрхIа дол-теш Хрущева, яхаш, цу дешах шоашта нет-хетар дувцаш да хIанз буржуазин кепа йоазув. Бе-башха ца царна моттараш. Советски Союзе юха а йоккъа хинвай, ялаташ дайнад, малагIча районашкара ялат дакксъа йиш хургъя а доазол дехьара ялат ца эцаш Советски Союзага Iе йиш хургйий а хьажа аравьннав Хрущев, яхе къамаьлаш а да царна юкъе.

Фу ала доагIа цу тайпарча ешийхашка? Бакъда, со вала а ваьнна ялаташа хьажар духьа, ЦК февральски Пленума решенеш чакхъяхарах хьалхара хьахинараш миштад хьажар духьа мехка гIоала ара, хIаьта кертадер-и цхьаькха да — Iалаьмате йоккхийча вай торонех дикагIа пайда мишта эцаргба, аьнна, халкъаша — колхозхоша, совхозий болхлоша, специалисташа, Iилмахоша, партийни кулгалхоша дагаваьра.

Сона чIоагIа товы хулаш дар со мел кхаьчача метте, массанахьа а дика хьувкъамаш хьалхедаь хилар. Iалаьмате доккхийча кхаьке башха-дика кIа дайра соьа. Заволжьа целинни лаьттанка, Волга аьтта оагIорахьа, Доле. Дукха ха яц ковыль яха эри мехкашкара буц мара цу лаьтташка ца хиина. ХIанз хаьнзо карьерзаьй целина, хьалагIа даьсса даьлача лаьттай гектара тIара 20—25 центнер ялат доаккх. ХIаьта из удобренеш йоаццашехьа а доах. КIа дIаадувча лаьттанга вай удобренеш дIакхачийтача ца кхы а [illegible]гIа хьувкъаргда.

Хьувкъамаш сихха чуийлеш, ялат кийделта толаме дIахьош я колхозаши совхозаши. Саратовски, Волгоградски, Ростовски областаш, Краснодарски край санна йолча мехка йоккхийча районаша 200 а кхы дукхагIа а миллион пунт ялат доахаргга паччахьалкхента хIаране. Цунах боккха толам хургба Поволжьа, Доца, Кубана къахьегамхошта. Шоана кага ма доагIий соахка Ростовски областо 121 миллион пунт, Волгоградски областо — 50 миллион пунт, Саратовски областо — 165 миллион пунт мара паччахьалкхенга ялат дехка ца хилар.

Ялат кийчдара гIулакх дика леладу Украина колхозашен совхозашен. 5 август хьотташ 500 миллион пунт ялат дехках республико паччахьалкхенга — соахкарчул 190 миллион пунт дукхагIа.

БелгалъяьнаЙ Узбекски республика. Узбекистана юрта боахамерча болхлоша яхь йоаржаьй боаккхаш бола боамби алсамбаккхара, хий дехкача лаьттащ тIара ялатий хьувкъамаш лаккдара. Дикка доаццай хIамаш карагIдьннад царна. План 15 миллион пунт мара йоавача метте, республика колхозашен совхозашен хIаьнлехьа а 34 миллион пунт ялат деххах паччахьалкхенга.

Шуцигара аьлча целинни лаьтташка гIоргва со. Укх шера болх дика баьб целинхоша. Паччахьалкхента миллиард пунтал кIезигагIа доацаш ялат доахаргда шоаш кхаш ба Казахстана юрта боахама болхлой, цу дакъе Целини крае—740—775 миллион пунт. Кхаста дьдолалургга Уралера, СибарегIара ялат. Сибирнхашен уральцашен а дош деннал укх шера шоай толамашца мохк гIадбига. ЧIоагIа бьрха боккха мохк ба вай бар, хьинеттал дика ха этташ шерашка а цхьайолча районашка вогIа-дикагIа хила йиш я цкъа. Цхьабакъда, берригача мехкарча хьала хьисап даь аьлча, ала йиш я, укх шера воай ялатийна мехка хьашташ дизза Iалаш а дергда, паччахьалкхен резерваш дикка сов а йоахаргья, аьнна.

Цу тайпара, со мехка гIоала аравалар, ялат лахара а доацаш, юртбоахама производствана интенсификаца елта дикагIа чакх мишта доаккхаргда, аьнна, нахаца дагавалар духьа ла. Иштта со дагавул колхозхоша, совхозий болхлоша, специалисташа, со дух тIа дувл йоахаш бола юртбоахама продукташ, къаьстта а ялат, дулх, шура шерра-шера

хьувкъам 1000 центнер хилча — 1370 килограмм
хьувкъам 800 центнер хилча — 1100 килограмм
хьувкъам 700 центнер хилча — 960 килограмм
хьувкъам 600 центнер хилча — 820 килограмм.

Дийна доацашехьа сов дьйбаш а доацаш, цIена дулх, бежара дулх да вай укхара дувцар. Цу тайпара, хий дехкача лаьтташкара хьажкIаш боккъонца бежан дулхех шурийн фабрика а хиина дIаотта йиш йолаш я.

Юрта боахама механизаци яра, специализировани производства, из доал дара дешай хьакъехьа ен лаьрхIа къамаьлаш хиннад колхозий совхозий кулгалхошта, конструкторашца. Мехка гIоала лелача хана кхы хIамаш а дагаделад сона, уж аз КПСС ЦК Пленуме дувцаргда.

ХIанз вай парте чакхйоаккхаш я минеральни удобренеш хьакра лаккъера йоккха программа, дегIадоагIа хий дехкара гIулакх, лакхлуш боагIа механизаце боарам. Хийна хила йиш йолаш да Советски Союза Коммунистически парте Программа тIа белгалбаьккхача боараме продукци йоаккхаргя шерте боахамерча къахьегамхоша IалашергхIилар.

Мехка экономически низ чIоагIлуш хилар ларде а дьца, партен Советски правительствен дIалг[illegible] духьа вай йоаццагIа керда гIулакхаш чакхдаьхад къахьегамхой хьал-торо дIахо а тоаяра дьцъе. ХIанз вай къоастадаьд колхозашкара вахарлой пенсеца Iалашбара гIулакх. Дикка тIакхет хьехархой, лорий хьалха бахача наха гIулакх деш болча халкъа боахама доакъошкарча кхьча болхлой алапи.

Вай массане а доккхал а деш белгалдоаккх советски халкъа гIоралъина дола уж толамаш.

Коммунистически общество хьалъяра дакъе сийлахь-боккхача дхолхама къахьегамах а доахкаш, цуна цхьана вай цхьанна минута а ницалийтаа дуне халкъашта юкъера гIулакхаш, машар чIоагIбар духьа, дуне термоядерни тIом ца хилийтар духьа ццовсам лоаттабанзa барг ца хилар. Дерригача кхьча доакъошка дезоа санна, укхаза вай парте лелабу иниъ В. И. Ленина белгалбаьккха иниъ ба.

«Ерригa вай политика а пропаганда а, — яхад Владимир Ильича, — тIаерзаяь я, аьнне а халкъашта юкъе тIом гIеттабара а ца ерзаеш, цIенбаь тIом дIабаккхара». (Соч. том 31, оагI. 440).

Сийлахь-боккха Октябрь котбаьннача тIехьагIа дукха ца гоаш В. И. Ленина доаккхал а деш белгалдаьхад хьалхара бIаь миллион нах большевикаша тIе-

хьаьтяьгIовдодо тайпара мишта лелаьаьа дикагIа да доаьш.

Шоана хоаш нахалахарх, укх шера июль баьча КПСС ЦК Пленум хул. Сона тIадиллад цу Пленуме доклад еча. Мехка гIоала хьажаш лелаш, юртбоахама производстве хьалха латтарех веттавзи со доклада кийчлу. Дукха кердадараш, айдаме хургдолаш бIаргадайнад сона. Кхьча районашка а санна, Поволжье, Доне, Кубане йоаккхий торонаш хьелланну геттара дика хьувкъамаш долча кердача сортех дола кIа дIадера, минеральни удобренеш ехкара, хий дехкача лаьтташ дукхагIа хилийтара чотах чудоагIаш дола ялат алсамдаккхара. Укхаза дика хьалаш да хьайбашкара йоала продуктащ йоахаргIоаца специализировани болхамаш дахкара.

Волгоградски Ростовски областашка, Краснодарски крае, шун республике сона вIзай хий дехкача лаьтташка хьажкIаш кхеера опыт, къамаьлаш даьд геттара дика хьийкъа хьажкIаш хьалхеш болча нахаца.

Ростовски областо Кирова цIерахча колхозе сона хьахьекхар башха-дикача механизатора Бредихина кхеав хий дехкача лаьттара хьажкIаш. Уж башха хьажкIаш яр. Селхан Адыгейски автономни области Ленина цIерахча колхозе хилар со. Цу колхоза кулгалдеш ва вов. Беленоков — талант йола производства организатор, нига сона кхы а дикагIа йола хьажкIаш яйра.

Цхьабакъда, гIоралъина вола шун мехкахо вов. Албегов волча тахан бIаргадайнаво пен-аьмагIа воаккх. ХIара гектара тIара фуалъяьхча хьажкIий 120 центнер йоаккхаргъа аз, аьнар цо сога. ХIаьта нагахьа санна уж хьажкIаш силоса хьекхача 1000 центнерал кIезигагIа доацаш молла хьажкIаш а йоахаш дола гIаламаш даргда царех. Хий дехкача лаьтта хьалтIадаьлача сон долча гIаламех йоккхий хьацкIаш йоахи. Из боккъонца йола гаьз а.

Мукъаба сона укх трибуна тIара Харитон Александрович Албегова а селлара дика хьажкIаш хьалкхевьча берригача къахьегамхошта а даггара баркал ала. Фуд хIаьта цу маьлера культура лаьккхара хьувкъам хьалхебар. Нагахьа санна фийца шура чIоагIагIа йоалучча бовраьга дIахаьхьа моши хьажкIаш а йоаккхаш уж хьахкаь, царех дика силос дIа а ела, хьайбий дорстаделата аIаштIехьдаьккхача укх боараме дулх даккха йиш хургья:

оа шIера юкъера баьла хилар. ХIанзлехьа а тIемаш хулийташ йолча строй вIзаьйцаш миналара соагIа саг. ХIанз тIагIертта къорсаш латт дерригa аламаш а дуцеа ракетно-ядерни узарениех мукъадахара тIехьа.

Дерригача дуцен машара гIулакх хьалловттадеш, тайп-тайпара социальни строй йола паччахьалкхенаш вIаши гIулекхаш а леладеш машаре хиара ленински принцип хадданза чакхйоахаш я Советски Союз. Советски Эзкар ше хила доагIача лакхарча хьала тIа хилийтара, эггара кердагIарча тIема техникаца из Iалашдаь хилийтара мамогга къахьегаш а вай партии Советски правительствов.

Новкъостий!

Вай кеда йоазонй хьизлехьа

а хьим баьна тайпара, [illegible] бетта 2—ча денозка Вьетнама Демократически Республикана духьала агрессивни гIулакхаш хьувзаяьа. Америка ВIашагIкхийттача Штатий тIема кемаш гучадаьннад ДРВ территориальни хишка, фешара доазонел тIех а дьна, нах бахача моттигашкен форда йистошкарча объекташтен бомбаш йийттай американски самолеташа.

[illegible] тIема кемаш алхха лорадуш мара а хинадац, яхаш США правительство къарлойх а, хIаьта а хIамин хьисап долаш болча наха хала да Вьетнама Демократически Республика мишта агрессор хила йиш я хетаде, ДРВ флот мичай ВIашагIкхийттача Штатий территориальни хишка чуяхар, нийсса кхьча бесса, ший мехка эзараш километраш гаьна Америка ВIашагIкхийттача Штатий кемаш да Вьетнама доазонах чудаьнараш а тIом болабалийта гIерташ провокаци яраш а.

Советски Союзо хоадам болаш харцахьа лоархI Америка ВIашагIкхийттача Штаташа хьувзаду агрессивни гIулакхаш. халкъаша харцахьа лаьрхIа дола паччахьалкхенашта юкъарча гIулакхашта низаш лелаеи пиратски методаш юха а юкъейоалае гIертилга да уж гIулакхаш хьувзаделга.

Вайна дIанхайкаде лов моллагIча «тIабаьрашкен» «ах-этIебаьрашкен», машаре баха а халкъаш шоай лоIаме хилар тIорал ца де а безам болча моллагIча кхеташ барашкен кхеташ боацараш, кхьча мехкий чурча гIулакхашта юкъе ма гIертолда шоаьнна. Цар дIахетадолда, тIеххьара а, вай хана пиратски гIулакхаш леладе йиш йоацилга. Халкъий безам ба къаьнарча Iадалах даха. цар безам бац капитализма лаьш хила, колониализма лаьш хила. Цар къувса а къувс, къувсарг а да шоаш шоай лоIаме хилара тIехьа, хIаьта Америка ВIашагIкхийттача Штатий е кхьча империалистически наьчахьалкхений цхьана агрессивни низашта, жандармски гIулакхашта могаргдац уж юхасоцаде. Из бакъдола хIана кхета а даь дикка дагахьоабилга хьалха даккха лов вайна цунца гунахь долаш барашта. ХIаьта нагахьа санна империалисташ тIом ца хьовсийча Iайа, тIомаха ца тIом, дуцен халкъашта по, дукха лазари доакъазали тIеххоачаергъаьле а капитализм цIеньенин хIалак а хулаш хадаргба.

Советски Союз тIом хьоттадолаш ец, из ца хилийтара цхьанкха хIама дац ца деш. Цхьабакъда, нагахьа санна империалисташ социалистически мехкашца тIом хьовбойи Советски Союза хIанзарчоа шоай сийлахь лекхар кхоачабдердар, цар низ кхоачаргба шоай Даьхен хьалхара, социалистически кхьча мехкашта хьалхара отта.

Iалаьмате боккха тIема низ болаш я хIанз Советски паччахьалкхе, из хиларца цайга йиш а сатийна къаьхьега а хIама хьаде а.

Берригa вай коммунизм хьалъяра тIа а бозийташ, сийлахь-воккхача Ленина васкеташ кхоаш а деш, цаI мара боацача кийсача новкъа йода Советски Союз.

Империализма агрессивни политикана духьала идейни а политически а къовсам вIаштIа а

боларш, Коммунистически парте Советски правительство хIанза болх лелабу машарен вIашагIулакхаш а леладеш машаре дахарен новкъаш тIа латта дерригa низаш шоайла кхотаден. Вай тайша да машар безара политика нийса хиларахи цу котъялаза ерг ца хиларахи.

Марксизма-ленинизма принципашта тешаме а йолаш вай парте да а дьд, дIахо йодача хана дерг а да дуцен халкъашта юкъерча коммунистически болама барт-цхьоагIо чIоагIъяра, машара, демократие, къамаш шоай лоIаме хилийтара, социализмана тIехьа латта дерригa низаш кхотадара де мел дезар.

Воашал долча кхьча партешца цхьана вай хоадамболаш а тIагIертта а тIакхуаш хувда марксистско-ленински теори цIена хилийтара, вай юкъера революционни гIулакх толайтара.

Хьамсара новкъостий! Вайша хьалхашка хьебийла ба коммунизм котъяккхарге бода шера никъ. Цу дагадовллача керттерча хIаманна сихагIа дIатIакхачара эшар алхха цаI мара дац: дика къахьегнага, ший низ кхо ца беш тIадийраза советски халкъо хьегача къих хьахкинна а толаме дегIахуаш а долча доккхача производительни низех хьисапаца пайда эцилга.

Дукха къамаш дахача вай мехкара хIара халкъ—доккхадар а зIамигадар а—дехкарийла да сийлахь-доккхача гIулакха шийгара доагIаш дола дакъа юкъедахье. Мукъаба оаш, Къилбаседа-ХIирий мехкара къахьегамхой, шоай низи хьинари кхо ца деш, дIахо йодача хана а коммунизм хьалъерий хьалхарча мутIаршца латтаргхиларах, се тайша хилар дIаккхайкаде.

Халкъа боахами культурен дегIайоалаяра, къахьегамхошта коммунистически кхетам балара керда, иий а доккхагIа толамаш даха низ кхоачалба шун!

Мукъаба сона Советски Союза Коммунистически парте Централыи Комитета, СССР Министрий Советов Лакхехьарча Совета Президиумон хIирий халкъага дайта моаршал Iодеша.

(Новкъаьста Н. С. Хрущева Iодеш из моаршал).

Дахъаха хийла ордан лелаеш йола Къилбаседа-ХIирий Автономни Советски Социалистически Республика!

Дахъаьла хийла Советски Союза халкъий цIаккха доахаргдоаца вошаллий доттагIал!

Дахъаьла хийла вай мехка коммунизм хьалъелга вIаштIехьдоаккхаш а цуна кулгалдеш а йола Советски Союза Коммунистически парти!

Новкъаьста Н. С. Хрущева къамаьлага чIоагIа уйла тIалха ла дийтар. Iалаьмате чIоагIа тIоараш дотташ духьалаза юкъагIа а даьхар.

Къамаьл чакхдаьначул тIехьагIа Iалаьмате чIоагIа. дIахьдаь тIоараш дийттар зала.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

ГРОЗНЕНСКИ крекинг-заводе дIачуваьлча, гаьнара гуш я цига хьалъеш латта Г-18, 21-1 «а» яха установкаш. Укх деношка хьалъь яьна болх бе йолаялийтара дIачудка еаш я 21-1 «а» яха установка, цул дукха тIехьа ца йоаш дIачула лерхI Г-18 яха установка а. Ударни гIишлош хьалъеча ударни къахьега дезе яхача декизах къахьегаш ба берригa гIишлохой. 21-1 «а» яха установка хьалъеча гарга ше гIорт ше долча бесса хьадухьала отт из сурт. Цхьабараш ба сихбеина установка кол асфальт юллаш, шоллагIбараш — турбашта изоляци [illegible] кхоалагIбараш — монтаж еш, иштта шум дIаха. ХIанз цу [illegible] санеша кхоачашду балхаш цига де дезаа балхех юкъера дараш да.

Цига болх беча итташ бригадашта юкъе къаьстта дика къахьегарна белгалъяьнна я № 7 йолча треста СМУ Омельченко Николай Васильевича кулгалду монтажникий бригада. Цунца ваье цьнна монтажникий цхи бригада я. КIира боагIа болх хьа а

вйца из ханал хьалха кхоачашъяра йоккха яхь лоатташ цар шоашта юкъе. Цу гIулакхо торо хулийт цхьа ши е ши ди хьалха кIира йола задани кхоачашъе. Укх шера цхьа бутт дIабахабаш вов. Омельченкос кулгалдеча бригадо бетта план 115—120 процент кхоачаш ца еш. Массехк ди хьалха кхоачашийр цо ворхI бетта план а.

Российски Федераце 30 миллиард фонде в дика дакъа лоац бригада членаша. Къахьегама оасарле дац а ен хьалъеча гIишлошка дIабода мах лохбарах кхоадаь ахча массехк бIаь сом да. Цул совгIа укх шера балха юкъе йихьай шиъ рационализаторски предложени. Цар а дика найда баьб паччахьалкхенна.

ГIишлонхой дезача дешна къахьегама дика совгIат кийчдаь накъа йоагIа из бригада. Планех лаьрхIачул нах ди хьалха монтаж яьй установка теплообменникий блокашта, насосашта, трубопроводашта. Цига дика къахьийгар коммунисте Горохов Георге, Гераскин Анатоле, кхычар.

Б. КОСТОЕВ.

Ер моттиг — Якутера аIаллан нах ца бахачера районаш я. Каьлрийча Iалано дукхха алмазаш доакха моттиг кийсъяй укхаза. Уж маьла дезде гIерташ санна Iалано гIораца къайла даьхад уж.

ПІс шу хьалха нах ца бахача лаьтте самолета тIара Iоессай укхаза гIишлонхой хьалхара группа. Цара задани еннар — укхаза города Iойилда аьнна. Кхеха болабелар болх, хьалъе йолайир нах нубаха гIишлош, школаш, берий яслеши бешамаш, клубаш, тикаш. Иштта хьалъяр якутски алмаз доаккхарий «столица» — Мирный.

Город хIанз а кхуашкарча кердача гIишлошта юкъе йоала. Эксплуатацена дIалуш латт кердa цIенош, школаш, гаьнашца, алдзашца хоз а аь тоаеш латт ук[illegible].

Iалано къайладаьхад алмазаш саг тIакхача хала долча моттигашка, машинаш къа, хи тIарча наькъ, нах бахача моттигашта гаьнне, гIораца къайла а дакха. Цхьабакъда, советски нах тIакхаьчаб цу беза нах болча гаьза, хIаьта боахама хьисапаца нах ца бахача моттиге беха а хайшаб. Дукха баххаш даьд укхаза хIанзале. Даьхен промышленноста массайолча отраслешта эшаш дола «Мирн» «Айхал» яхача кимберлитови трубкаеи дуккха мах бола эзараш караташ хургйола минералаш яьхад мехко. Дийнахь а буьс а цIаккха ца соцаш хи тIа болх бу драгаша—хи тIа гIоала лелача алмазни фабрикаша. Къаьстта дукха «вайдаа» боакх укх сурта тIарча драга.

ШоллагIча сурта тIа: асфальт юллаш латт.

Э. Брюханенко сурт.
ТАСС фотохроника.

Шурий фермашка

ЯХЬ ЯРЖАШ ЛАТТ

Укх деношкх Урус-Мартана производственни управлене «Красноармейский» совхоза ГIойтIарча шурий-товарни ферме хилар тхо.

Ферма доалахьа 282 етт ба, ХIанз укх сахьета церех 225 етт бетташ ба. Деррига доахан култтIадаь кхоаб. Деннеи-буси кхоза дегт уж. ДIадахача ах шера плам 98 процент мара кхоачашьаьц ферма коллективо. Бакъда, хьалхарчи ах шера дийнна гIалаташ теркал а даь, ферма болхлоша шоашта хьалхашка декхар оттадаьд берригa низ оарцагI а баьккха паччахьалкхенга шура йоккхара шера план толамца кхоачашъе.

Июль бетта 528 центнер шура йоккха езаш бар уж планах. ХIаьта цар планал совгIа 27 центнер шура елар Даьхенна.

Доахангара шура дукхагIа яхкхара ферма болхлошта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха боагIа дояркаш Джанхотова Хамиль, Бахарова Яха, Исаева Зина, Гайрбекова Себиль, кхыбараш. Церех хIаране шоашта хьалхашка декхар оттадаьд планах 1800 килограмм мара йоацача, хIора кхоабача Iаттагара 2100 килограмм шура яккха, аьнна.

Шоаш денна дош гIулакхаца кхоачашдера къахьег дояркаша. Масала, ферма толашагIа йолча доярка ше лелабеча хIара Iаттагара ден-бус 10 килограмм совгIа шура йоаккх.

Доахана деш дола гIулакх махулли тоаде гIерт хьайбаш лелaдераш. Хьайбашта шоргта бaа барда доаттабу, хан-хана хье хий меладу, хIара Iатта ден-бус хаьрхIа 70 килограмм моша доакъар лу карбамид яхача препаратаца эдаь, иштта кхьдола довкъар а лу. Цу дерригена йиш хулийт деннгарадента шура йоаккхилга лакхде.

Тха шийца къамаьл хилча ферма заведующе коммуниста Исаев Асламбека аьлар:

— ДIадахача шера укх хана йоаккхаш хинначунца нийсйича 1 килограмм тIакхийттай укх шера хIара Iаттагара йоаккха шура. Юкъера лаьрхIача шурий хьоанел 3,7 — 3,8 процентага кхоач. Дика къахьег доахенга боахкараша Денисултанов Элелбека, Малаев Мустапас. Белгалдаккха деза барда кхухьача автомашина тIа болх беш шофера Хачукаев Султана хьегаш дола къа а. ХIара денна 6—7 рейс а еш шоргта барда доаттабу цо хьайбашта.

Ферма коллектив дог тийша я ди тIехьа шура дукхагIа яккхарца сийлахь-боккхача Октябра 47 шу дузача ден. сийна къахьегаме совгIаташ кийчдергхиларахи шера план толамца кхоачешъергалларахи.

Сурташ тIа: ферма дикагIбола дояркаш (лакхехьара лохехьа) Джанхотова Хамиль, Бакарова Яха, Гайрбекова Себиль.

Р. МАЛЬСАГОВ.
Д. Василийко сурташ.

ШУРА СОВЪЯККХА ЙИШ Я

ШУРА яккхара чIоагIа тIехьабус Урус-Мартана производственни управлене «Горец» совхоза шоллагIча отделене шурий-товарни ферма хьайбаш лелaдераш.

Ферма коллективо ах шера плам 73 процент мара кхоачашъаьяц. Цхьаь фуражни Iатта лаьрхIача 430 килограмм мара шура яьккхаьц. ДIадахача шера цу хана яьккхачул 58 килограмм кIоантагIа а ца.

Шура кIезига яккхара дола бахьанаш тахкар дукха декедар тхо ферме.

— Деррига доакъар кхоачадеина чIоагIа хала Iаттара даьхар оаха тхоай доахен, — йоах отделене ветеринарни фельдшера нов. Суярова.

Ферма кулгалхоща, доаркаща, скотникаща къамаьлаш дича гучадаьлар бIаьсти гарга тIертача хана цар еррига уйла хьайбаш це долийташ Iаагара дакара тIехьа хиниларга. Шура йоаккхилга-м дукха дагалохаш а дацар.

Цудухьа, бIаьсти мошача доакъера тIа ардовдлаьца йолча кана яьккха шура йоагIачох 50 процент а яц.

Цхьабакъда, шоргта керда доакъар доладелча тащденна доахан сихха тоа а делар шура наьха саиа алсам я яьлар. Дийнахь-бус хIора фуражни Iаттагара 8 килограмм совгIа шура йоаккхар. ХIаьта нов. Исаева санна йолча дикагIча дояркаща 10 килограммаш тIех а йоаккхар.

Ферма коллектив чIоагIа гIад а яха хьинаре къахьегаш яр. Цар массане дог доахар Iан замалахь паччахьалкхенна дIа па луш тIайнса шура хIанз дIаяла йиш хургхилар. Цу кепе гIулакхаш дика дар. ТIех кхоачашйир май бетта план. Июль бетта кхы а дукхагIа шура яьккхар.

Бакъда, цар уж дика гIулакхаш гаьна даланзар. Кхоачеделар хьайбашта лаьрхIа дIайийнача участкаш тIара доакъар. Совхозен отделенен кулгалхоша хьакъовстаянзар керда участок. Цу хана лена юха а доккха Iазап оаш ба ферма хьайбаш лелaдераш. Во кхоабача доахана шура чIоагIа кIезиг хьай. Цудухьа хIанз дийнахь-бус фуражни Iаттагара кхаь килограмма совгIа шура яккхац.

Укх деношка совхоза кулгалхоша шоллагIча отделене хьайбаш лелaдераште доакъарца ноакъостал де лаьрхIар.

Цар могадир дийнахь йиъ пхиъ тракторни лафет доакъарйина хьекха хьажкIаш хьетIаоза яхийта. Бакъда, цунах а кхоачам хургбац царна. Кхоачамхилал доакъар тIаозаш хилча итт цхьайтта лафет эш. Цу гIулакхо торо хулийтаргъяр шура яккхара плам ферма коллективага кхоачаш а тIехкхоачаш а йита. Из иштта долга цар хьахьехал шоашка кховчамбалла доакъар долча хана.

Шоашта хьелхашка латте декхараш кхоачаше гIерташ хьинаре къахьегача коллективаца даим новкъостал эш совхоза кулгалхошкара, специалисташкара. Тахенарча дийнахьа из царна долаш дац. ХIанз йоаккхачул шоаза дукхагIа шура яккха йиш йолаще а из болх тоабара хIама ца деш кулгалхой багIилга доккха гIалат да.

З. ГЕЛИСХАНОВ.

Партийни вахар

ШЕРАГIА ЙОАРЖАЕ ДИКАГIБАРИЙ ОПЫТ

УКХ шера массехказа дикагIйолча опыта пропаганда яра дош дийцад «Знание» яхача обществa райони отделене. Маьрий опыт массанена дIайоезийтара пох дукхагIа пайда эца гIерт тхо. Тха лоамни района хьалашка хIара гектара тIа 30—50 центнер хьажкIаш хьалкхее волавелар Орджоникидзе цIерахча колхоза хьажкIаш лелаер Бисханов Хьамид.

«Знание» яхача обществa члений нов. Бисханова опыт йовзе безам хилар. ЦIи хезача хьажкIаш лелаечун балха опыт шерра дIайоаржаяра из повт йоаза колхозе бахар отделене правлене членаш, хIаьта мехкатиске юкхьанцерча партийни организацеца хьаьна хьажкIаш лелaерхочун опыт Iомайир. Моттигерча радио чу гIолла, района газета тIа йийцай цун балха опыт. Цул совгIа, нов. Бисханова ше дийцад шийопытах лаьца района хьажкIаш лелaераштa. Соакха районе итташ бар нов. Бисханова опытах болх беш. Цу колхозерча хьажкIаш лелaерхочо нов. Яхъяева 1962-чей 1963-чей шерашка хIара гектара гIара хьалкхейир 35 центнер хьажкIаш.

274 саг дешаш вола дикагIйолча опыта школаш болх беш хиннай дIададахача дешара шера района колхозашка. Цу школашка болх беш хинаб обществa членаш нн. Агамирзаев, Арбузов, Мусаев, Баймурзаев, Скибицкий, кхыбараш.

Масала, дика вIаштIехьбаьккхаб из болх юкъерча школа директора нов. Булуева кулгалдеча мехкатиски юкхьанцарча организаца. Цига знание сенаш ба общества членаш бола хьехаркой, юрта боахама специалисташ, медицина болхлой, производственашкара дикагIбараш — берригаш 23 саг. Ялх бетта 79 лекци йийшай цар.

Бакъдар аьлча, укх шера дикагIйолча опыта пропаганда яра гIулакца лерттIа йоакхо яц районе. Мехкете болх беш а культура университет. ДикагIйола опыт хIайоаржаяра гIулакха хIама даьлац цига. Могашаьц, быт, культура мара хьи хIама Iомадеш хинааьц из университет. Кердача дешара шера укхаза Iомадерга Iалмак этишма, дикагIйолча опыта дешаш.

Юрта боахаме дерригача доакъошкя, хьуна боахаме хьинаре къахьегаш дукха нах ба районе. Масала, Карла Маркса цIерахча колхозерча Iаьсий лехадеча нов. Кадиронас шийна тIачIоагIдаь деррига Iаьсий хьалкхеду. Ленина цIерахча колхозерча доярка нов. Сиднеевас массаза а тIехкхоачашъю шура яккхара плам. Иштта дика балхаш деш ба хьуна боахамера лесокультурштица йола нов. Мутушева, хьу тедаш вола нов. Вадаев, кхыбараш. Бакъда, цар балхацара дикадараш специалисташа дIаьздеш а доаттIача тайпара дIадоаржадеш а дац. Из лоархIамера участок уйла тIа ца йоккхийташ йитай «Знание» [illegible] общества райони отделене.

Йолаш йолча торонех лерттIа пайда ца эцар да лоамчи колхозаш рентабельни ца хилар, боахама цхьадола доакъош дика довзаш а дика болх беш а бола нах ба хIара боахаме, шерра дIайоаржае йоагIа цар балха опыт.

С. САРАКАЕВ.
«Знание» яхача общества Ведана района организаце белхтоахкама секретарь.

ОПЫТ IОМАЯРА

Укх деношка. Татарски АССР Азнакаевски партийни организацей дикагIйола балха опыт шерра дIайоаржаяра йола совещание хилар «Октябрьнефть» межкдаьтта промыслай управлене. Укхаза гулбеннабир юкхьанцарча партийни организацей секретараш, предприятей кулгалхой, профсоюза моттигерча комитетий председателаш, кхыбараш. Азнакаевски партийни организацей балха тIарча дикагIдарий опыт, семилетка план хаьал хьалха кхоачашъяра цу гIулакхех дешна беркат, хIаьта из опыт района межкдаьттахошa хьаэцара де дезараш дувцаш лоаппе къамьл дир парте Октябрьски райкома хьалхарча секретара нов. Костюченкос. Цул тIехьагIа из опыт районе шерра дIайоаржаеpa де дезараш белгалдаьхар цо.

ХIара предприяте болаш йола торонаш белгалъяра колдамболла декхараш оттадир парте Октябрьски райкомо. ХIаьта цу торонех лаьца 25-ча августе парте райкома бюрона доклад елга тIаьхьлар района промышленни отделa.

Т. МАГОМЕДОВ.

ХЬАЖКIАШТА — ЛЕРТТIА ГIУЛАКХ

Шьлa производственни управлене боахамаша тIехьарча хана къахьстта дукхагIа терко ю цхьан майда тIа шера ца хьуркаш хьалкхебара, цул совгIа дика шер а хьй уж хьажкIаш дIаоэш дола майдаш.

Укх шера управлене цхьадолча боахамашкарча культураш дIаюрча лаьттах дийлагIча довзе тIа юа доакъара лаьрхIа йола хьажкIаш. Урус-Мартана производственни управлене 7800 гектар я оахий юа хьажкIаши доакъара лаьрхIа хьалкхеьь бецийн.

Шьлa производственни управлене «Гудермесский» «Дружба» совхозаш санна дола доккхий боахамаш хиш дехка бии йолчи лоалан лалдарчи лаьттанка цхьа. Цудухьа шера дIоаххад шоргта тIоабда хул цар кхаьнна. Дика да IаIама хьалаш а. Из бахьан долаш дика хьукъ уккхаза доакъара лаьрхIа дIабийна хьажкIаш.

Хоза да моллагIча культура е лерттIа гIулакх эшиле, цхьабакъда цхьадолча совхозий директорашта хеташ да доакъарийна лаьрхIа дIабийнача хьажкIашта кхара гIулакх эшац, аьнна. Цудухьа цIендаь оасадIа а ца доаккхаш ют уж хьажкIаш, хIаьта уж во хоа а хул.

ХьажкIаш дIаера мийдеш дола лаьтта лерттIа тоаде деза, хьахча тIехьагIа моша мехкe бекква а хьажкIаш тIолына оасараш де а деза хьажкIашта.

Галаш йоазадола а лаьтта керда доазлахйдолаш а бахкка безе лаьттанна хьалхара мехка. ШоллагIа мехка боахкя хьажкIаш тоаде доккхаьча.

Хо-оттаьма а доIаш белхарaш а хьажкIа цхьа а чоза дилла деза доакъарa лаьрхIа дийнача хьажкIашта хий, дика гIулакх дари хиш деххари а доакъарa лаьрхIа дийнача хьажкIий лард.

М. АЛБОГАЧИЕВ.

ДИКА ХИННАЙ

Хьуркаш латт «Назрановский» совхоза дикагIолча механизатора Мальсагов Османа хьажкIаш. Даха гIулакх доаттадаьд царна цун звено членаша. Цудухьа хIанз бIаргa хьостащ да хоахкIий кха. ХIара гIадама тIа иштта-кхоакка хьажкIа доала.

162 гектар аррахой дийна кIа дар укх шера звенос гIулакх деш, из майда вола а оахан лерттIа кIаьддаь а боалаш латт механизатораш.

Дика я нов. Мальсагова кхою 190 гектара тIара шинара соакха а. Дукха ха доацаш мелхаш техай царна. ХIанз а тIехьа 500 грамм хул цар силех.

ХIанзе а хьатIадоаIача шера ма бераболча балха уйла еш ю Мальсагов Осман. 70 гектара тIа нов. Светличе хьисане шинара соакхаш, 200 гектара тIа хьажкIаш, 350 гектара тIа гуракхоа дIадуа иштта кхеде лерхI цо шай лах сиеях латтача звеноца.

Цу гIулакха хIанзе кийчо ю цо, оахаш латт лаьтта. 200 гектара тIа суперфосфат тессай, цу тIа дискованн хьй. Шордальна кхо а дулаш кьывда звенос шай кхо.

Костта чузча йолалургья хьажкIаш, комбайнашца чуаца лерхI уж.

М. КОСТОЕВ.
Назрановски района «Ленина кисть» яхача газета болхло.

Идеологически бахах хроника

НОВКЪОСТАШТА ХЬАЛХАШКА

Гудермесски больнично-поликлиническа объединене лор Лидия Федоровна Мельникова СССР Лакхехьарча Совета депутат я. Гудермеса тепловозашкашта, новогрозненска мехкдаьттахошта, здравоохранене вока болхлошта Советски парламента лорсеш, юлхоахоиташ пособеш теларах, цаьха хьашташ кхоачашдеча моттигашка балхаш дерашта елапаш тIатохарах дола законеш тIайдаца цу IV-ча сесси исторически балхах лаьца дийцар цо.

В. ЩАНИН.

ТОАДЕ КХЕТАМА БОЛХ

Райбыткомбинате, тIишлой организацей, хлебоприемни пуните, коммунально-бытови хьашташ кхоачашдеча контора партийни организацеше къахьегамхоща бу атеистически болх, юрта боахама знанештей дикагIйолча опытан пропаганде елга специалисташа мишта леладу ший заседане дийцар паркома идеологически комиссе.

Идеологически комиссе заседане къамаьлаш дир партийни организацей секретараша нн. Шамардиныс, Кузнецова, Чухамина, Афаньева, Ясинецкаяс. Къахьегамхошта райони центре кинолектори вIаштIехьаккхара дика гIулакх белдад а доакхаш цул болх тоабара йола рекомендаци тIайийцар идеологически комиссе.

Знанештей колхозий производствана юкъе къахьегама дикагIйола методаш яхьара гIулакхан пропаганда яра доца шоллагIа дош могадир комиссе. Iаьсашта искусственни шура телаш кхабар, хьайбай боахамеи растениеводствени химически средствош еттилга вIаштIехьдаккхаш дар уж гIулакхаш. Экономически эсалагIа йолча колхозашка юрта боахама знанеши дикагIйола опыти шерагIа йоаржадир могадир идеологически комиссе.

А. ШАПОВАЛОВ.
Сунженски паркома идеологически комиссе председатела заместитель.

РЕСПУБЛИКА КХАШКА

ЛА МЕГАРГДОАЦА ГIУЛАКХАШ

НАЬСАРЕН производственни управлене «Ингушский» совхоза къахьегамхой кхьча боахамен хьалхагIа гурахьа дIадийна ялат чуийна баьннаб. Юкхьанцара лакхача темпаща ялат чуэцарах лоацача хана чуийцар 1250 совгIа гектар мукх, цул тIехьагIа 3636 гектар кIа. Цу ерригача майда тIара хьадаьнна ялат 36962 центнер ба.

Ялат чуэцарна цхьана айкха дувладенна да паччахьалкхен декхар дизза кхоачаьдар, вощта аьлча, цунга ялат доахар. Совхоз планага хьежжа 4000 тонн гурахьа дIадийна ялат доакха дезаш яр паччахьалкхенга.

Мишта кхоачашду совхозо шийна хьалхашке латта декхар? Цу хаттара жоп дургдa тахханалца паччахьалкхен амбарашка совхозе ялатах 1119 тонн мара дIаккхьача ца киларо. Юхелиса ялат хьаттанка лаьх латт. Из хьаэнийад болх лерттIа вIаштIехь ца баккхарах, йийссача агротехникех культурашта гIулакх ца дарах. Гектара тIара 6.5 центнер мара кIа 10.5 центнер мара мукхх баьннабац.

ХIаьта совхоза доалaх уллача «Кавказ» яхача колхоза лаьтташ тIара дукха дукхагIа чуийцаб гурахьа дIадийнача ялатий кьукъем. ХIанзд из иштта? Лаьтташ цаIаш ма дий, нах цаIаш хилча, торонаш цаIаш хилча. Из да лаьттанна ийсса гIулакх ца дар.

ХьатIадоагIача шера хьукъама лаьрхIа деш фуд? ХIанзде 3000 гектар лаьтта хьаьд гурахьа дIакхургхолча ялата лаьрхIа. Бакъда, лаьтта Iадьмате во оах. Ялат чуийна даьннача кхаш тIара цIенаьча тIера дIадаьккхадац, цIендаьл яхача кхаш тIа дукха ча тIаулл. Из бахьан долаш, цкъа-дале ча кIезига даьннад гектараш тIера (3850 гектара тIара 14030 центнер), шоллагIа-дале лаьтта оахача хана нохараштa юкъе гуллуш, из лаьтта боагIача боврамах Iочу ца дохийташ, лаьтта тIехьа лахийт. Iхьадолча боахамаме ча тIера дIадаьккхача кхашка цIераш етташ юхейиса ялатий юкхаш йовгаш. Из иштта ца дарах аьхача кхаш тIа хьалдизза ваи гурматаш яда. Ялат дIадучача хана а цул хьалхагIа лаьттан обработка еча хана а чIоагIа духьаленаш ергья цар.

Цул совгIа, цхьаболча трактористаща лаьтта во оах, воаккъаш ют.

Керттерчарех цхьаьча цхьа кхоачамбоацар да хьетIа боагIача шера хьукъама лаьрхIа лаьтташ кийчдеча. Из да цхьаьккха тайпа цар тIа удобренеш ца тоссар. ХIанза-м кхетаде мегаргхар совхоза кулгалхоша укх шера хьукъам лоза хилар бахьан догIа ца делхари лаьраш ца хилари доацилга.

Минеральни удобренеш яц тхога, яхаш бехказа буза совхоза кулгалхой. Далее, моттигерча удобренеех пайда эца мегацай-теш? Хьалха дена кийчлаь шердаьна кхо дац е из кийчле дита а бац.

— ХIанз моттигера удобренеш яхка йолаергья оаха, йоах керттерча агронома нов. Мартусевича. Дукхача хана деза юртбоахаме болх беш хиначи цунна хe доагIа кхо шира цу делийтаде, цул тIехь оасар хиларах, цо боагIаш бола пайда лург ца хилар.

Уж гIулакхаш ла мегаргдоацилга дIахайта деза царна Наьсарен управлене.

Б. АРЧАКОВ,
тха собкор.

СИХА А ДИКА А

Чуйца даьннача бола ялаташ, хIаьта а дукха гIулакхаш да тха отделене механизаторий хIаьнчуа тIехьагIа кхоачашде дезаш. Укх шера 1100 гектара тIа суйлаьх дув ялаташ дIаде деза.

ХIанз лаьтта аьха доаккхара тIагIертта къахьегаш ба механизатораш. Смении нормаш дена тIехкхоачашъю цар, хIаьта дика а оах лаьтта.

ВорхI трактор я отделене зябь оахаш, шин сменах бола бу цар. Къахьегама оасарaе лакхьаьра кхе яьнаь оахаш деш йола агрегаташ. ДикагIа къахьегарах белгалбаьннаб трактористаш Тасуев Махьмуд, Осиев Махьмад, иштта кхыбараш а. ХIанзале а 400 гектар лаьтта аьхад отделене.

Ши тракторист ю тха кхашка дискованн еш. Царех хIаравар кхоаву нормех йоагIачул дукхагIа дискованн е а аьха лаьтта лерттIа тоале а, вIалла гарзаш йитеш цар оахама тIа. Къахьстта дика болх беш ва къона механизатор Абдурзаков Ислам. Пхе дийн[illegible] 254 гектар лаьтта тоадаьд цо.

Гурахьа ялаташ дIадера кийчдеча кхашка хIанзехьа минеральни удобренеш тоссаш да тхо. ХIара гектара тIа 2—2,5 центнер суперфосфат тоес оаха, хIаьта минеральни удобренешца хьаьдаьд 234 гектар лаьтта.

Йоацхача майда тIа дIаюв тха отделене хьажкIаш. Къаьстта дика хьаьннаь хьажкIаш тха совхоза дикагIа болча механизатораша Эльмурзаев Абдул-Хьамидев Мальцагов Хьамзатев гIулакх дена кхашка. Царга хьежача гуладола механизатораша сийленца шоай декхараш тешшаме кхоачашдеш къахьегадга. Оасарах дика цIенлаьд цар кхаш. Боккха хьукъам чубахьергба укхазара. ХIаьта цу тайпара дика къахьегарах цу шин механизатора массаре а хьалхагIа елар коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи.

ХьажкIашта шозлагIа хиш дехкаш я хIанз ии. Эльмурзаев Мальцагове кулгалду звенош. Дийнахьа пхиъ-ялх гектара тIа хий дуал хIара звенос.

Массехк ди делаьча хьи дийхха баьнна силоса лаьрхIа дIайийна хина хьажкIаш хьакха болалургба тха отделене механизатораш. Цу гIулакха эшаш йола техника кийча латт.

Доакъара лаьрхIа дIайийна баьнаши иштта ??? хьоклаш цхьа звено а отделене. Механизатора Арсамиков Балрудина дийнахьа 10—13 гектар бол хьокх шерна 6 гектар мара йоацача. Иштта хьанара хьегаш ва Арсаманов Хьасан а. Боккъонца хоастаме везаш ва тракторист Зарокин Иван. Шин агрегатца 35—40 тонн йол хьалу цо ергIаш дехашка. Шурий-товарни ферма хьа из йоацаш ергIаш а даь дIаоттаьй 400 тонн суднаш тIе парнен, 700 тонн ча.

Х. ДУГАЕВ.
Грозненски производственни управлене № 3 йолча совхой баьца даьрдай совхоза кхоалагIча отделене управляюща.

ЯЛАТ ХЬУВКЪАДАРА ЭШАР

ДИКАЧА боахамашка диззача шера йоакхо ю лакха хьувкъам хьалкхебара. КПСС ЦК февральска Пленумо юрта боахама интенсификаци яра генеральни курс хьайкачул тIехьагIа да йиш йолаш дац из бола ялаташ во хьалкхеделга.

Укх шера, ха-оттама [illegible] хала хиннадале а, тха производственни управлене совхозашка юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 15 центнер кIан 13,5 центнер мукхи мара чубенабац. Колхозашка кхы а лохагIа да уж хьукхамаш.

Лоха хьувкъам луш дола тайпаш да ала йиш яц оаха хIадуэш долча ялатий фу. «Безостая-1» яха кIаи «Дагестанский» яха мукхи дIабуе оаха, тха управлене Iалама хьалашка хIара гектара тIара 30—35 центнер мукхи 35—40 центнер кIан дакка йиш я, нагахьа санна цу культурашта доагIIача тайцара гIулакх деш хилча. Бакъда, цунах ах хьувкъам а хьалкхебаьбац управлене боахамаша. Масала, «Алтуринский» яхача совхозе цхьадолча кхай хIара гектара тIара 25 центнер кIа даьккхад укх шера, цхьабакъда, 8—10 центнер мара чуденадац кIа кхыйолча участкашкара. Цу тайпара сурт эттар кхача управленей колхозашкеи совхозашкеи. Боахамий агрономашеи кулгалхошеи уйла еза цу гIулакха.

Ялаташ во хьехилара бахьанаш тахка а тахка моттигерча хьалашка хьежжа дIаде деза укх шера гурахьа дIадув ялаташ. Уж лерттIа хьалкхедар дукха йоагIа йоакхо яра а, лаьтта оахилга а, из тоадела а махулла дикагIа вIаштIехьдаккхара производственни управлене боахамий кулгалхой, специалистий, бригадирий, механизаторий совещани е лийзар тха. Хьийкъа ялаташ кхедара хьахьахьа пайдане дола хьехамаш а деш совещане къамаьл дир юрта боахама Iилмай кандидата В. Я. Мигордета.

Совещане иштта къамаьл дир юрта боахама Iилмай кандидата М. В. Ковальцове.

Iилмалоша даьча хьехамех укх гурахьа ялат дIадуеш пайда эцаргба управлене боахамий специалисташа, механизат[illegible]

К. ЯЛХАРОЕВ,
И. ПУГАЧЕВ.
Шьлa производственни управлене агрономаш.

Терски производственни управлене «Красная звезда» яхача колхоза механизировании звенона керте латта Шерлив Япун Кабардино-Балкарски республике дикагIвола хьажкIаш лелаерхо ва. Шерра-шера хIара гектара тIара 60 — 70 центнер фуъалъиьха хьажкIаш йоах цун звенос.

М. Суяков сурт.
ТАСС фотохроника.

МАССЕХК ШЕРА

Ялх шу хьалха Грозненски локомотивни депо балха веха зIамаса саг Джабраилов Алхазур. Дуккьашка балха кхочавир из локомотивай машиниста гIончалла. Хьалхарча деношка дика лоархIавацар ше карадийча балхах. Дукха ха яккханзар цо иштта болх беш.

Цул тIехьагIа массехк шу даьннад. Нов. Джамбраилов, хIанз коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи лелаеш ва. Дукха ха доацаш парте членалла дIаийцав аз. Коммуниста декхар дам сийленца кхоачашду цо. Алхазур хIанз Ростовски машинанькха институте ялагIча курсе дешаш да.

Дукха ха доацаш технически цеха мастералла кхочавир из. Тепловозашка хьажара болх найса вIаштIехьаьккхаб цо. Хьинаре къахьегарца дIанчесдора мастерага кхочалца массара шу даллехьа балха гоадах дика карадерзайир Алхазура.

Г. ФЕДОРОВ.

«СЕРДАЛО»

3-гIа оагI, 13 август 1964 шу.

КХАЙ ТIАРЧА БОЛХЛОШТА

Дика болх бу Ачхой-Мартана района массеэн библиотеко къахьегамхой хьетам лакхбара. Цига я дукхха дIа-юха кхухьа библиотечкаш. Царех цаI я «Лермонтовский» совхоза шоллагIча отделене тракторно-полеводчески бригада счетовода нов. М. Асханова кулгалду библиотечка. Тайп-тайпара книжкаш да цига. Масала, царна юкъе да вокхий а эрсий а меттала дараш а.

Укх деношка совхоза шоллагIча отделене енар района массеэн библиотека болхло М. Мейстер. ЧIоагIа сакъердаме чакхьялар И. Иванова «Тийрк — сиха хий» яхача книжкаех аь обзор. Цул совгIа доккхача истола тIа масса а хана кул керда газеташ, журналаш.

А. ВОЛОВЩИКОВ.

СИБАРЕГIЕН IИЛМАХОЙ ГОРОДОК

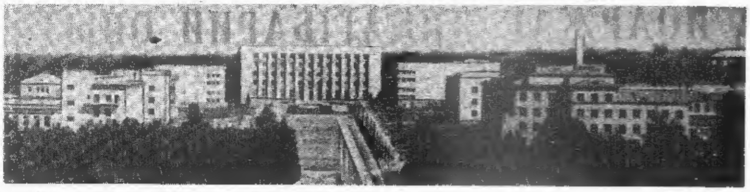

1957 шера СССР Iилма Академе Сибирски отделени хьаеллара сцам тIайийцар правительства. Обски форда йистерча Новосибирска гонахьа яьдача моттиге Iойиллай академически городок. «ХIанз, — аьлар Н. С. Хрущева (1963 шера) КПСС ЦК декабрьски Пленуме,— цига хьахиннай город, мишта хиннай город аьлча, — берригача аеткo доккхал а де метаргдолаш, Iилман центр!

Дийхнен кIайча дакей хьуна юкъе Iоехкай керда нах баха районаш, паргIата квартираш, школаш, клубаш берий бешамаш, медицински учреждениш, театраш, тикаш, столовеш, спорта сооруженеш а цига хьалдьяь. Цига вахаш ва 30 азар совгIа саг.

Толамца цига болх беш я Новосибирски Iилман центра тиъо институт. Цига йоаций математике, механика, физика, химе, автоматика, геологе, биологе доархIамера проблемаш. Iилман коллективаш-ка болх беш ба академикаш, СССР-а Iилмай Академе членаш-корреспонденташ, Iилмай доктораш, ишттa дукха талант йола кагирхой. Iилмахоша беррига низ тIа а бахийта дукха бувзам лоаттабу практикаца. Лоацача хана цар кийч а бь промышленностан юрт боахамаи дIабеннаб 217 болх. Цу балхашка бь пайда дикка дукхагIа ба академгородок хьеча дIадахачул.

СУРТА ТIА: академгородокера математика, ядерни физика, автоматикан, геологен, геофизикан институтий зданей комплекс. (ШоллагIча сурта тIа): Морской яхача проспектера моттиг — академгородока центральни магистраль.

В. Лещинске сурт.
ТАСС фотохроника.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Гор. ОРДЖОНИКИДЗЕ Н. С. ХРУЩЕВА ДАЬЧА КЪАМАЬЛАХ ДОАЗОЛ ДЕХЬА ЯЗДЕРАШ

РАНГУН. (ТАСС). «Хрущева харцахьа лоархI США КъилбаседаВьетнамах латар» («Уоркинг пиплс дейли»). «СССР-а лоаргдац социалистически меккашта дов дар. Йоах Хрущева» («Миррор») аьнна керте а яздаь Къилбаседа-ХIирий АССР 40 шу дизара хетаь городе Орджоникидзе яьча торжественни заседане Н. С. Хрущева даьча къамаьла изложени араьккхай Бирмерча газеташа.

Газеташа белгалдоах США е кхыча империалистически мехкий цхьанна а агрессини низашта. цхьаккха жандармски гIулакхашта могаргдац шоай лоIаме хилара тIехьа халкъаша лоаттабу къовсам юхатоха, хIаьта ишттa мешаре баха а лаькъаш шоай лоIаме хилар лархIа а ца тугача беррига «аггIабаьраштен» «ах аггIабаьраштен» цар леладу гIулакхаш могийтарг ца хилар дIахойтина а белгалдоах Советски правительствана керте латтачун дешаш. Газеташа белгалдоах ДРВ духьал США-с леладу гIулакхаш агрессе акт я Н. С. Хрущева алар.

ДЖАКАРТА. (ТАСС). «Советски Союзо харцахьа лоархI США-с Вьетнама Демократически Республикана духьала лелаю агресси». «Нагахьа санна империалисташа социалистически мехкаште духьал тIом болабойя, Советски Союзо шуй сийлахь декхар кхоачашдергда», аьнна керте а яздаь эггара дикагIа гургдолча кепа техад городе Орджоникидзе Н. С. Хрущева даь къамаьл джакартерча газеташа.

«Вьетнама халкъо лоаттабу къийсам къовсам Советски Союзо хьаллоацаш хилар къонбаьлу ойла», — яхаш язду «Варта берита» яхача газето шуй редакционни статья тIа Н. С. Хрущева даь къамаьл доашаш.

БЕЛГРАД. (ТАСС). «Хрущева хьадда харцахьа лоархI США гIулакхаш» аьнна керте а яздаь араьаьккхад Вьетнама Демократически Республикана американцаша бомбаш еттар ео лоархIаш дуаца Н. С. Хрущева Орджоникидзе даьча къамаьла дакъа «Борба» яхача газето.

ТУНИС. (ТАСС). США-с Вьетнама Демократически Республикана духьала леладу агрессиви гIулакхаш харцахьа лоархIаш Н. С. Хрущева городе Орджоникидзе даьча къамаьла изложени доккхача алапаща керте а яздаь хьалхарча оагIона тIа араьккхай Туниса газеташа. Газето къаьстта терко тIайохийт цхьаккха а агрессиви низашта юхатоха могаргдац халкъаша шоай лоIаме хилара тIехьа лоаттабу къовсам, яхаш Советски правительствана керте латтачо дуацача моттига.

ЧIОАГГIА ХАЛА А ХЕТАШ КОДАМ БАР

ВАРШАВА, 10 август, (ТАСС). Александр Завадский дIаволлача юкъе дакъа лаца Варшаве яха КПСС ЦК Президиуме член СССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель А. И. Микоян керте латта советски правительствени делегаци тахан дийнахь Бельведерски дворецe хилар, цига А. И. Микоянен делегаца членашей кулгеш кадир кодам бара книжка тIа.

Делкъал тIехьагIа делегаци хилар Александр Завадске дегI чудола кIий латтача ПНР Пачхьалкхен Совета колонни зале, Дерригача советски халкъага чIоагIа гIайгIа хилар дIахайташ А. И. Микоянен делегаце членашей А. Завадске кIийна тIа лезай венок дIахилар. Венока тIарча таьаета лента тIа яздаь да: «Польски Халкъа Республика гIоргаьнна волча партийни пачхьалкхени деятела, Советски Союза тешамерча доттагIчоа новкъоста Александр Завадскега КПСС ЦК-гара, СССР Лакхехьарча Совета Президиумагара СССР Министрий Советагара».

Цул тIехьагIа А. И. Микоян керте а волаш венаьчун дегI чуллача кIийна юле сийлен ха тIа отт делегаци.

А. И. Микояно ше чIоагIа кодам бар Александр Завадске дезалте — сесагага, йоIага, кишийга.

* * *

ВАРШАВА 11 август. ТАСС-а корр. В. Кузнецова хоам бу:

Тахан Польша къахьегамхоша тIехьара накъе ваьккхар Польски Халкъа Республика гIоргаьнна волa партийни пачхьалкхени деятель, ПОРП-а ЦК Политбюро член, ПНР Пачхьалкхен Совета председатель, халкъий цхьоагIон фронта Дерригпольски комитета председатель ков. Александр Завадский.

Нийсса 15 сахьат даьча таьзета йиш а лойкаш Пачхьалкхен совета колонни залера аре а нийсe йоккхача топа лефета тIа оттабу Александр Завадска дегI чуулла кIий. Польша столица улицашкеи майдашкеи гIолла шоргта боах Александр Завадский дIаволла арабаьнна нах. Улицашка араьнна я ерригa Варшава. Йист ца хулаш гIайгIане латт бIаьш эзараш боле къахьегамхой Польша халкъа тешамерча воIа сий деш лоархIеш.

Театральни майдане къахьегамхой таьзета митинг хилар. Цига къамаьл дир ПОРП-а ЦК ПНР Пачхьалкхен советен Министрий Советен цIерах ПОРП-а ЦК хьалхерча секретара В. Гомулке.

Цига ишттa къамаьлаш дир вIашагIкхийттача ахархой парте керттерча комитета председатела Ч. Вышека, Демократически парте Центральни Комитета председателa С. Кульчиноке, кхечар а.

Царел тIехьагIа къамаьл даьча советски правительствени делегацена керте латтачо, КПСС ЦК Президиума члена, СССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела А. И. Микояна аьлар: КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Советo, Советски Союза халкъаша тха правительствени делегацена тIеданлад укхаза, Варшава, советски халкъага кхевча йоккха гIайгIа дIахайтар.

Таьзета митинг йистехьиначул тIехьагIа А. Завадске дегI чуула кIий цIен Iаьржен гомаш даьча йийла йолча автомашина тIа оттабу. ДIаволла болхе дика гIулакхаш карагIдаьнарий военни кашамий аллее совэ. ПНР-а пачхьалкхен гиме а йоаккхаш шорттага кеша Iочухец кIий.

Болхлой класса къона низ

ВАЙ республика тIъяь цаI профтехучилище дешa вагIа бархI эзар гаргга дешархо. Тайп - тайпарча къамех нах ба уж. 60 тайпара гонзал Iомаю цар, царца мехкдаьттахочун, химика, механизатора гонзал, кхыйола гонзалаш а йолаш.

Училищашка дешабагIарий Iе моттиг, салоIилга, дешар дика вIашгIехьдаьнкха да. Общежитеш, клубаш, паргIата деша залаш, дика дешара зданеш, сийрда классаш, лабораториш, мастерскеш я царна кийчъяь. Дешар четтел, мах боапаш даа хIама, тIадувха бөрзакъa, чуIе общежити я.

1960 шера денз вай республике болх беш кхоь кхалнаьха профтехнически училище я—№ 6, 12, Наурски района Алпатовера № 3 йола юртбоалема профтехнически яр. Цу училищашка кхалнаха Iомаю товговле. кхачан промышленноста болхлой, комсаш лелесчун гонзалаш. Цу училищашка льготни боккъонех дIайбу нохчийи гIалгIайи кхалнах. Цу училищашка дешa ягIа 1000 кхалсаг, бакъдe царех 100 гаргга мара нохчоц гIалгIай яц. Уж кIезига ба. Общественносто новкъостал де деза нохчийи гIалгIайи кхалнаха балла гонзалаш Iомаеча а уж общественни оахара юкъеохьача а.

Дешархоша дикагIа дешара, дешар йистедаьккхе цар дийнахьe боккхача хана пайдане гIулакх цара Iомадара. цар кхетам лакхбара йоккха терко ю училищай педагогически болхлоша. Масала, цар шоай инициативех хьийила болх беш я № 5 йолча профтехнически училищера «Революционни традицей клуб». Клуба балха хьалхе лелаю пенсионерашеи общественникаша-дешархошея. Цу училище дIадоладаь из дика гIулакх хьаллаьнар кхыча училищашта а. Цар клубашка хул дешархой къахьегама ветеранашца, граждански а «сийлахь - боккхача Даьхен а тIема тIа дакъа лоацаш хинначашца, производства дикагIа болча болхлошца, искусства а литература а болхлошца, кхыча а вIашагIкхетам йола сайренаш.

№7 йолча училище баькха чилар «сийлахь - йоккха Октябрьски социалистически революци хулача юкъе дакъа лоацаш хинна Х. П. Чернокозов, комсомола 3-ча съезде хинна М. А. Климов, 1920 шерара комсомолец, граждански тIема юкъе дакъа лаьца В. П. Чигорин, Нохч-ГIалгIайчен къаьнагIа вола писатель Х. Д. Ошаев, дукха веза артист Эсамбаев Махьмуд, кхыбараш.

«Культура школа» яха дешархошта кхетам балара форма дIайолайр № 2 йолча профтехнически училище. ХIаьц 16 училище а уж тайпа школаш. Цига дешархошта дов Iилман техникаи кердадараш, искусство, музыка, республика история.

Дешархошта кхетам балара дикача формех цаI я № 1 йолча профтехническа училище дIайолаь «СалоIача ден клуб» яха форма а. Из форма йолаш кхетама болх бу хIанз республика ерригача училищашка. Цу формана юкъе йоагIа: спортивни ях, историца тIа ду ловзараш, «Перрига ха безам ба» яха журнал дувцилга, кIирагIа хиина кердадараш дувцар, Iилма - технически кинофильмаш хьувкхар, кхыдараш.

Цу ерригача формаша доккха новкъостал ду дешархошта кхетам балара болх лакхбара, из шерагIа боарджабара.

Доккха дакъа лоац училищай дешархоша коммунистически къахьегама болама юкъе. Берригача дешархоех 95,2 процент коммунистически тIехьара ях лоаттеш ба. хIаьта 37 процент из цIи яьккха ба. Производствени практике болаш училищашка деша багIача мехкарашеи кагийча нахеи къовсам лоаттабу коммунистически къахьегама ударника а коллектива а цIи яккхара тIехьа. Итташ дешархой ба из цIи яьккха. Масала, Кировобадски алюминеви завода ударни стройкашка, Волжски химически комбинате, Невинномысски монтажни участке, мехка кхыча моттигашка а болх беш волча профтехучилищай 60 дешархочо коммунистически къахьегама цIи яьккхай. Иштта из цIи яьккхай «Красный молот», АТМЗ, ЦРМЗ яхача вай республика заводашка болх беш волча № 3 йолча городской училища 20 дешархочо а.

ВорхI училища коллективаш къовсам лоаттабеш я «Лакхача культура училище» яха цIи яккхара тIехьа, царех шоллагIен кхоалагIен номер йолча училищай коллективаша из цIи яьккхай. ХIаьта шоллагIча училища коллектива Дерригроссийски социалистически яхьа итогех РСФСР Министрий Советен госучреждений болхлой профсоюза ЦК-ан карара кара тела ЦIе байракхи хьалхара ахчан премии еннай.

Юрта механизатораш толамца кийчбу Калиновски, Алпатовски, Надтеречни, Серноводски, Грозненски юрта профтехобразовани училищаша.

Къонача болхлошта юкъе махулла дукхагIа нохчехи гIалгIаехи кагирхой, къаьстта кхадлах хилийтара тIехьа къовсам лоаттабар республика общественни организацей декхар да.

З. АХМАТХАНОВ,
профтехобразовани республика управлени начальника заместитель.

Укх городе цхьаккха е къаьнара цIа а е къаьнара улица а яц. Из Волгоградски областа Волжский яха город я—Советски Союзе тIом хиннечул тIехьагIа тIеххьарча шераш кердача 400 городашта юкъе хьахиначерех цаI.

Сурта тIа: Волжскера нах баха кварталаш.

АПН.

КЪОНАБАРИЙ СЛЕТ

Укх деношка Советски районе хиннача слете гулбеннабер 60 совгIа йолча хьажкIаш лелаеча дешархой бригадай бригадираш, звеньевойш. Укх шера хьажкIаш эасарах цIена а лелаеш, лаккхара хьуанзьам болаш уж хьалхенра лаьцача социалистически яхье хьалхара моттиг яккхарах Нохч - ГIалгIай ВЛКСМ обкома караца, кара тела ЦIе байракхи Сийлен грамоташи елар къоначa хьажкIаш лелараншта.

Доккха совгIат дIалуш слете къамаьл дир ВЛКСМ обкома секретара ков. Гулантовс.

ВЛКСМ обкомо грамоташ елар Ленина цIерахча колхоза хьажкIаш лелаерашта — звеньевойнта Музыкаева Халипата, Хасанова Айшата, «Керда вахар» яхача колхозерий Алиева Пахрутдина, Кирова цIерахча колхозерча Магомадов Балуна.

М. РАШИДОВ.

Редактора зам. А. А. МЯКИЕВ.

ГАЗОВИ ПИШКЕХ ПАЙДА ЭЦАРА БОКЪОНАШ ДАГАКХАБАЛАШ: хьалхагIа ала, тIаккха — газ!

1) Але баккхале хьалхагIа пишках йоахка ерриге краниаш дIачIоагIъьнийи а хьажа, хIаьта цIагIа фо чу а кхетийтачул тIехьагIа мара могаргдац пишка лакхегIа уллача счетчика юкъ йоалла кран хьатьовзе.

2) Хьал а латайийя, ала баьнна цIилгторг пишка тIарча горелкана дIатIахьо, хIаьта кул тIехьагIа горелка кран хьахьовзе, — горелках долкхача массадолча Iургах гIолла араухача газа ала боагаш хилийта.

3) Пишко йола беча хане хьаделла кухнера форточка. Духовой шкафа горелкаш хьалютадезаь цIегI хьа а йийле, шкафа чу фо чукхетийташ 2—3 минут лиикайта. Цул тIехьагIа горелкашта ала дIетIа а бахьа, цунна газ хьахецаш йола духовой шкафа кран хьахьовзе.

4) Конфорочия гIоэар тIа пхьара пхо йола лакха пхьегIаш тIа ма уттае.

5) Газ лертIа йоаг, нагахьа санна ала сийна йеса, сигайна боагаш бале; цхьабакъда ала кIур беш, Iажаг! бос болаш бале — горелка тIа дукхагIа фо хьетаргдолаш кIеза де; ала кIезигбаьча фо лазгIдалайта. ХьачуйоагIа газ соцаьчул тIехьагIа пишка йоакъа тIарча газопроводера кран дIакъовла.

6) Йоагаш йола газ соцаьчул тIехьагIа ала бувлача моттигера пишка Iоккъана хьалхашка йоахкаш (счетчика хьалхашка йоахка) краниаш дIакъовла.

7) Саг хьокаш а воацаш газовок пишк йоагаe, кухне гахьайса ала, газопроводах тIийргаш елха а пишка Iоакъа тIа дитта беранаш докъаде а, газови приборашка бераша, газови аппаратура ца йоаеча нахета лелайта мукъа лац.

8) Газ ераоалаш (цIи яьча, ийккхача) моттиг хилча газопровод хьечуйоагIачара кран дIакъовла, Iалаьмате чехка хьаеха аварийни службе № 04 йола телефон а теха, помещение фо кхетийта, цу чу цIи ма хилийта, электроприборашка болх ма байта.

9) Газови оборудовани теха хилча газовой эксплуатационни конторе телефон тоха.

«Грозгоргаз» трест.

Город Грозне, № 2 йолча кирпичашкаш ена заводе, 6, кв. 9 ваха волча Газоева Абдулхасмна суде дехнад Грознерча Чукотски улицагIа, 36, кв. 11, ехаш йола Газоева Тазгия Хасановна ше йитарах дола доаш.

Дош дувцаргда Ленински района халкъа суде.

Город Грозне, Маяковски улицагIа, 53, кв. 4 ехаш йолча Доронина Надежда Георгиевнас суде дехнад Иванова яхача городоке, корпус 26, кв. 8, ваха волча Доронин Владимир Ивановичагара ше хьаькъарах дола доаш.

Дош дувцаргда Грознерча Старопромысловски района халкъа суде.

Город Грозне, Заводской района, Титова ЦIерахча улицагIа, 68 ехаш йолча Полуструева Нина Григорьевнас суде дехнад Старопромысловски района, хутор Грозненский, Турбинная улицагIа, 26, ваха волча Полуструев Валентин Никифоровичагара ше хьаькъарах дола доаш.

Дош дувцаргда Грознерча Старопромысловски района халкъа суде.

МАЛАВ ХОВЛДА ШОАНА

ФЕЛЬЕТОН

ХЬАЛХХЕ а ала деза, вай хIанз вуацаргвар е БатIал-хьажий а, е Дена-шейха а, е Кунта-хьажий а тоабах вац. Бакъда, массайолча тоабашта юкъе хIанз а болаш болча вахa цхьатарре лоархI из, шоаш декхарийла лерхI цо яхар ле, цунга ладуагIа, эше цунна Iунал отта а. Ховш да вай лакхе ювцаш йола тоабаш массаза а шоайла гIерташ хинна хилар, шоай устаза тоаба бакъахьарча новкъа латтеш а, кхыча устазаца тоба дола нах тувзабениараш цар лерхIаш а хилар. Даь доахан — даь ков тIа бахъахьа да, аьннад, йовх моцагIа Цагена, саьгIаз шийна хьаж-юкъе дIа а доллаш. Цу тайппара дукхагIа нах ший доалаьа лелабе гIерташ хийназ дIаяххача хана мел воалаш хиина хIара устаз. Тамаш елга а дац цунах-м, шоаш Iехабу, шоашта тоба даь бола нах дукхагIа мел хул шерлуш хиннаб цар боахам, хьал. Цу духа шайший вирдаца нах дукхагIа мел хул пайда а дукхагIа хилар бахьан долаш, устазаша шоашца тоба даь нах чIоагIа шоай бе боахкабеш хиннаб. Цу хана догIа дийнахьа кIале кускалеш санна уж тоабаш ебаш хилараx тамаш е ягIац, массанена хови да мел къиаз, мел боадане хиннаб цу хьаьаре социальни лоаттам, бакъда да йиш йоацаш да тахан а уж тоабаш йолаш хилар, цар шоай Iаьржа бола хIама а беш хилар.

Газет дешарешта хетадала тарлу, нагахьа уж тоабаш цIаккха а шоашта юкъе тоам, машар хиланза хилча, малагIча гIулакха тIа тайлаб цар барт, аьнна. Наьсарен районерча Эдажкъонгий-Юрта ваь а вахаш а ва Акилов ИбрахIима Махьмад. Акилов е дийша ваьнна молла а вац, е шейхах ваьннав ше аьнна цо дIакхайкадаь моттиг а яц. Из-м цунна эшаш а дац цхьаккха шейх из ца хилча а цунна корта тохергболаш ба Кунта-хьажий мурдаш а, Бамат-Гире мурдаш а, БатIал-хьажий мурдаш а, кхыча тоабашкара мурдаш а. ТIаккха малагIа бахьан да из ишттa доархIаш хилар? — иу тайппера хаттар а отта тарлу. Акилов Махьмад, — Мухьамада пайхамара цIен тIара ва йоах цар. Из бакъ ца дени вай Акилов ше а. ТIаккха малав Акилов Махьмад?

Кховзткъа шу хьалха, 1904-ча шера, гIалгIай мехка ваха венаа Махьмада да Iарбе ИбрахIим. Гаьнарча ший мехка — Сауда Iарбече ваха торо йоацаш хинназале а, е кхыча бахьано воалаваьнале а из вай мехка ваха вара бахьан цхьанена а ховш дац, вешта ИбрахIима ше дика а саха е кхетадаьд ший фу ле деза. Дыша фанатизм чIоагIа йолча, тIехьабасача нехага цо дIакхайкадаьд, ше пайхамара цIен тIара а ва, ды кхы а чIоагIагIа Къилбаседа Кавказе боарджабе вайта я ва, аьнна. Из кхоачамболаш хиннад цунна, цхьаккха сагото е ца езаш шерра боахам Iаладбаре. Цул совгIа. укхаза гIалгIай сиг а йоалаь ваха висан из. Иштта Iарбечо ИбрахIима йоалаьча гIалгIачо 1904 шера ваь ва тахан Экажкъонгий-Юрта ше пайхамара цIенах хьаваьлча за хиам мах Iехабеш дала Акилов Махьмад.

Массанена дика хов пайхамар Мухьмад Экажкъонгий-Юрта ца хиннилга а, хIаьта из юрт лаьттан букъа тIа йий цунна хоаш ца хиннилга а. ТIаккха малагIа гаргало хила йоиш я вай ювцача юрта ваь а, хьийна а волча Акилов Махьмада дукха бIаьшераш хьалха Iарбий мехка ваьлача пайхамарца? Цхьаккха гаргало цуа цунца хинна ца хилар шаьра гуш да. Атта саг вийсадургвац шоллагIча тоабанна уж бале а, тахан мурдаш да шоаш яхаш лелача чаха юкъе цхьа бIаь, ших бIаь цу хьаала бахьа шоай даь-даьдаьц фу деш хиннаб хоаш. Е из-м царна башка а ветанар, цар шоай беррига боах устазашка лерхI. ТIаккха сенна белгалдоах Акилов Махьмада а, из айсь деларша а пайхамара цIенах из хьаваьнна ва яха хоршар? Цу хаттара жоп лаха хала хургдац Акилов фу деш вах, ишта вах вай хьежача. ТIехьабиса вах шийх тешаш хилараx шерра пайда а эцаш, ца доагIаш дола, цхьанна тайпара вай оахарна метаргдоана гIулакхаш леладу Акилова. Шийх тешаш боачарна жайнаш доахьага, кхелашта юкъе ухага, йоалаьча сага мах белга — из а цун керттера «професси». Ма моттадаш цо уж гIулакхаш шийна къемата дийнахьа хургболча маьла даьла дукха лелаю. Мичара. ДегIа хулаш цхьаккха хела а йоацаш, доаккхаш къапар а доацаш шийна тIайоагIача хIаммагашта лелаю цо уж. Шийна къемата дийнахьа хасамале хургья, е хургш ше ховш вецe а, валаш волаш шийна хасамале хилара цхьаккха хIама духьала вац Акилов. Цудукхьа да цун доалахьа шуй а, шийна вахача вийий Хьусена а цIенах лелалеш шоай цIенош, кхоь етт, шиъ ковра даьттан дакъа, ишттa кхы дукха боахам. Хьайбашта боахама гIолакх де дезандаь лелаю цо шиъ сесаг а. ГIалет варгва цо из боахам къахьегама Iалаш баьб моттаденнар. 1957 шера Кустанайски областера ше Экажкъонгий-Юрта дIаваьча денз цхьан дийнахьа болх бь вац Акилов Махьмад.

ДОАЦЦА аьлча, ишттa а «Пайхамара цIенах ваьннача» Акилов Махьмада юкъ. Шеко ец хьаьнала къахьегаш дахача дукхагIа долча адамашта из юкъ безаме хетаргйоацаш хилар. Бакъда, хьалха хьаьд: вай новкъост малав сога хьаьла, тIаккха из дIаьаргда хьо хье малав. Цудукхьа, да БатIал-хьажий мурдаш а, Кунта-хьажий мурдаш а, Бамат-Гире мурдаш а, кхы мел бола мурдаш а Акилов Махьмада гонахьа чхотадуага. Общественна царгара дIабоалаш пайда бац. бакъда, доалаш доккха ве да. Зе из Акилов Махьмада лелалеш дола бозбуечул лелалеига, зе да адамаш тувладенга, зе да уст санна дегIа могаш воллаже къа а ца хьегаш вахига. ДегIа кIомарг хьальча дарба дайта лора тIедохх вай. Бакъда, цхьан дегIа дажна кIомарг хинна Iан Акилов Махьмада леладу зуламера гIулакхаш. ТIаккха малагIа бахьан да из ле? Цхьаккха бахьан дац, йоах Наьсарен района къахьегамхоша. Яхача сиха гIа хоадаш бe безa зулана.

Б. ШАПСУРКАЕВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора зам.—2-07-01; бехктонхана секретара—2-45-48; партийни вахара, промышленностан, юртбоахамен, письмой отделий—2-25-72.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революции проспект.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», Проспект Революции.

СФ02193. Заказ № 4383.